

MILIEURAMA

MAANDBLAD BOND BETER LEEFMILIEU

AFGIFTEKANTOOR
BRUSSEL X

et afleggen van huisbezoek bij gel
rf, o., alg. ben. voor de verschijnsele
htverontreiniging, lawaaihinder en
baarheid van een streek schaden; -b
egelen, gericht op het optimaal geb
; -**belasting**, v. (-en), 1. milieuheft
zware van de kwaliteit van het mil
escherming, v.; -**beschrijving**; v.; -
-**bewust**', bn., zich bewust van de wa
leefmilieu en van de gevaren die d
ogie, v., specialisme binnen de biolo
en van de omgeving op levende org
ekt; -**defensie**, v., instelling die zich
et geven van informatie over de bedr
bescherming van het milieu; -**desk**
sie, v., vakterm voor milieube
m. (-en); -**groep**, (m.) (-en), (ak
van de milieubescherming; -**he**
op hetgeen dat of degeen die he
giëne, v. (m.), zorg voor een goe
an milieubederf; -**invloed**, m. (-
n, mw.; -**normen** mv.; -**omsta**
-**planning**, v., ecoplanologie;

25

J A A R

BOND

BETER

LEEFMILIEU

70 Bf. MILIEURAMA WORDT GEDRUKT MET INKT OP VEGETALE BASIS

1996/9

SEPTEMBER

2 KOMMENTAAR

3-6 OMSLAGVERHAAL
BBL blaast 25 kaarsjes uit. Meer dan één reden tot feesten!

7 LEDENBLAD
Op zoek naar paddestoelen met een laagje asbest erbovenop?

8-10 VERENIGING IN DE KIJKER
Met Aktie Menzz op bezoek in het Bos van Aa.

11 FLITSEN
Nieuwe tijdschriften en wegwijzertjes voor fietsers en auto's.

12-14 BRIEVEN UIT DE WERELD
Op bezoek bij het toeristisch pilootproject van diktator Soeharto.

15-17 FRONTLIJN
Mugjes, vliegjes én champagne op de Westerschelde!

18-19 BELEID
Het nieuwe dekreet Natuurbehoud: wat en hoe.

20 PRO&CONTRA
Fazanten uitzetten, afschieten of opeten?

21 MINA
Konstruktief advies over ontwerp-milieubeleidsplan.

22-23 EKOTIPS
Spaarlampen: nieuws onder de zon.

24-25 BOEK EN MILIEU
De maandelijkse dosis milieu-literatuur netjes op een rijtje.

26-29 ADVERTENTIES

30 PUZZELLEN
Op zoek naar het BBL-boekenpakket?

31 KALENDER
Milieu- en natuur-activiteiten bij de vleet...

25 JAAR BBL, EEN LES IN GROOTHEID EN KLEINHEID

Vijfentwintig jaar BBL, voor mij een paar jaar minder anciënniteit... wat mij, samen met enkele andere ouwe getrouwen, het "voorrecht" opleverde voor de geschiedenis anekdotes en herinneringen te mogen oprakelen uit de oude doos. Dit was geen onprettige ervaring, alhoewel een ongewone omdat ik niet de gewoonte heb stil te staan bij het verleden. Er wordt mij wel eens verweten te kiezen voor "de vlucht vooruit".

Geschiedenis schrijven van een recent verleden is niet vanzelfsprekend. BRTN journalist Marc Hooghe, auteur van het "jubileumboek" dat eind september zal verschijnen, sprokkelde zoveel mogelijk feiten om daarmee een verhaal aan elkaar te rijgen. Maar wie slaagt erin een objectieve beschrijving te geven van hetgeen de laatste jaren gebeurde? Sociologen zoeken hierbij nog verbanden en weven er theorieën rond. Te onrechte? Wellicht niet.

Liever had ik gezien dat een psycholoog een analyse zou maken van de milieubeschermers waaruit de milieubeweging is samengesteld. Met aandacht zou ik kennismaken van de opsomming van de diepmenselijke drijfveren die leiden tot activeren, toekijken, meelopen, spioneren, strategieën opbouwen of uitlaatkleppen zoeken in onze beweging. Want de geschiedenis draait niet om geld of macht, politiek of bondgenootschappen, maar om mensen in al hun grootheid en al hun kleinheid.

Het hoofdartikel van deze Milieurama beschrijft in een flits de 25 eerste levensjaren van BBL, 25 jaar waarin "de zaken vooruit zijn gegaan", om het met gewone woorden uit te drukken. Soms was het zo verdomd moeilijk om verder te doen, op strategisch vlak, op financieel vlak, op menselijk vlak. Maar we zijn erin geslaagd om nooit bij de pakken te blijven zitten, om te blijven geloven dat we in de korte tijd dat we hier rondlopen, iets kunnen doen aan het welzijn van onze medeburgers. En zonder te veel achterom te kijken, doen we alweer maar verder...

• Lieve Grauls

25 JAAR BOND BETER LEEFMILIEU

KRONIEK VAN EEN KWARTEEUW MILIEUBEWEGING:
OVER DENKEN EN DOEN, GISSEN EN MISSEN, VALLEN, OPSTAAN ÉN WEER
VERDERDOEN...

Eind deze maand trekt Bond Beter Leefmilieu zijn feestplunje aan en blaast de milieukoepel 25 kaarsjes uit. Wat begon met een gezellig etentje in het Brusselse mosselrestaurant Chez Léon groeide doorheen de jaren uit tot een volwassen organisatie met een propvolle agenda. De BBL overkoepelt op vandaag 119 Vlaamse milieu- en natuurorganisaties en fungeert als een belangrijke politieke spreekbuis voor de milieubeweging. Toch valt de BBL zoals we die nu kennen niet meer te vergelijken met de organisatie zoals die in '71 werd opgericht...

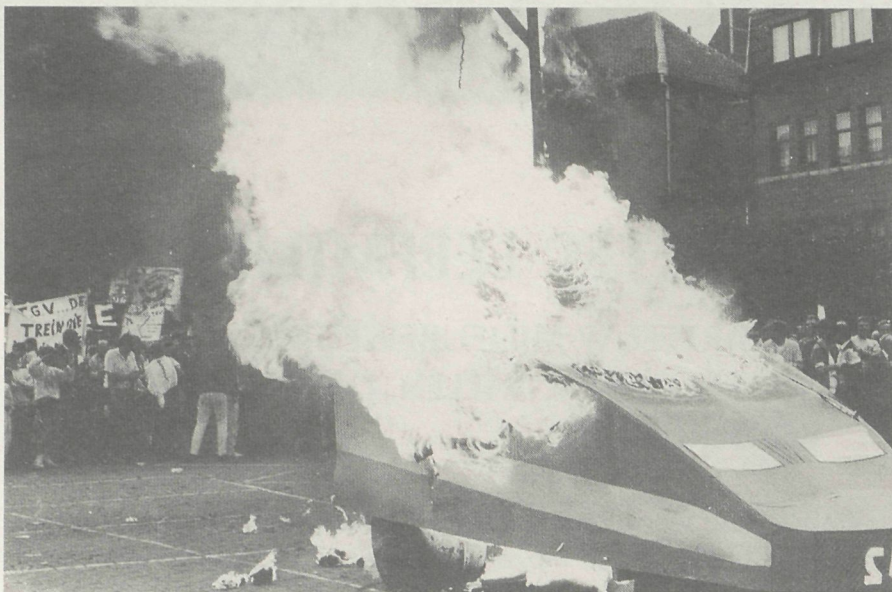
De stichting van de Bond Beter Leefmilieu/Inter-Environnement op 25 september '71 komt niet zomaar uit de lucht vallen. De zorg om de kwaliteit van de leefomgeving werd in de periode 1968-1972 steeds duidelijker een 'hot issue' en milieu-akties komen steeds meer op gang. De snelle economische groei van de jaren '50 en '60 zorgde immers voor een ongekennde aantasting van de natuur en de open ruimte in België. De moderne milieubeweging ontstond verder als kind van wat we gemakshalve 'mei '68' noemen.

1968: PEACE, FLOWER POWER EN ENVIRONMENT

De allereerste milieu-actie van het nieuwe type vindt plaats in 1968, als in de streek rond Brasschaat beroering ontstaat rond de plannen om de nieuwe autosnelweg E-10 dwars door het Peerdsbos aan te leggen. Een jaar later wordt de 'Gentse Aktiegroep Leefmilieu' (GAL) opgericht, naar aanleiding van klachten over de milieuhinder die door de bedrijven in de kanaalzone werd veroorzaakt. De belangrijkste campagne uit die periode is echter het verzet tegen de aanleg van het duwvaartkanaal Oelegem-Zandvliet, een campagne die vele jaren zou aanslepen.

In Limburg zetten de plannen voor de aanleg van een Noord-Zuidautosnelweg A24 kwaad bloed. Hugo Lejon, momenteel nog steeds één van de drijvende krachten achter de Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek (ALR), was er 25 jaar geleden tijdens de eerste BBL-akties ook al bij: *"Het ging er in het begin uiteraard allemaal nogal amateuristisch aan toe. Dat belette echter niet dat we met onze akties heel wat aandacht kregen én dat die niet allemaal zonder resultaat bleven. Bovendien kreeg je een soort domino-effekt: de ene actie zorgde ervoor dat er ergens anders ook iets werd opgezet"*.

Overal in Vlaanderen steekt inderdaad hetzelfde fenomeen de kop op: lokale initiatieven pikken de diverse vormen van milieuverloedering niet langer en zetten enthousiast alle mogelijke acties op het getouw. Vaak echter werkten ze los van elkaar en bleef de politieke impact van al dat milieuoprotest op nationaal vlak te beperkt. De nood aan samenwerking en overkoepeling drong zich steeds meer op. *“Je had een aantal grote organisaties zoals o.a. het Centrum Voor Natuurbeschermingseducatie (CVN), Natuur en Stedeschoon en het Koninklijk Belgisch Verbond voor de Bescherming van de Vogels (KBVBV) die steeds meer de nood inzagen om de krachten te bundelen en al dat milieuoprotest te overkoepelen”*, vertelt KBVBV-voorzitter Roger Arnhem. *“En eigenlijk beschikten we met die paar verenigingen toen al over een uitgebreide basis. Het ging er dan wel een stuk minder professioneel aan toe dan nu het geval is, uiteindelijk kon BBL toen al spreken in naam van enkele tienduizenden. Belangrijk om te vermelden is ook dat BBL nooit de intentie heeft gehad om uit te groeien tot een eigen, autonome milieu-organisatie met individuele leden. De afspraak is steeds geweest dat het de milieu-organisaties zelf zouden zijn die lid werden van BBL”*.

ADELLIJKE KONSSENSUS

De eerste voorzitter van de BBL werd Michel Didisheim, het latere hoofd van de Koning Boudewijnstichting en toen economisch raadgever van Z.K.H. Prins (nu Koning) Albert. In de oprichterslijst duiken nog andere figuren van adellijke afkomst op. Dit bewijst nogmaals hoe sterk de bezorgdheid omtrent het leefmilieu in de belangstelling stond in die jaren, ook bij de ‘hogere kringen’.

BBL/Inter-environnement werd overigens een nationale, Belgische organisatie met daarbinnen afzonderlijk Vlaamse, Waalse en Brusselse raden.

In de beginjaren was de BBL niet zo’n strijd bare milieugroep, maar eerder een consensusorganisatie, die steun zocht in alle lagen van de bevolking. De BBL wou daarbij zeker niet de industrie voor het hoofd stoten. *“Je had binnen BBL toen duidelijk twee strekkingen”*, vertelt Hugo Lejon. *“Enerzijds had je een groep mensen die eerder actiegericht wilden werken en anderzijds had je een groep mensen die vooral een consensus wilden nastreven. Achteraf moet je konkluderen dat beide strekkingen nogal kortzichtig waren. Ik raak er steeds meer van overtuigd dat je actie én overleg moet combineren.”*

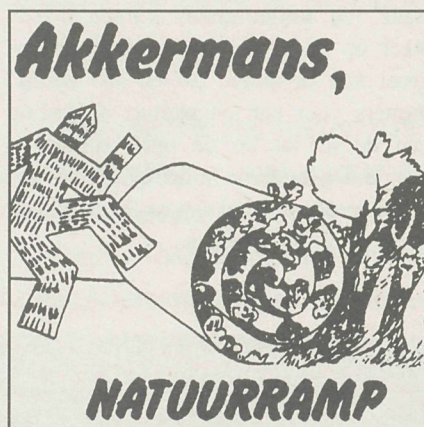
In de beginjaren richtte BBL zich hoofdzakelijk op natuurbehoud en de vrijwaring van het stedelijk patrimonium. Het sekretariaat van de Bond bood hoofdzakelijk ondersteuning aan politieke acties van ledenorganisaties. In 1972 verzamelde BBL 105.000 handtekeningen voor een petitie waarin het beleid van toenmalig minister van landbouw Leo Tindemans, die gewonnen was voor de afschaffing van de vogelvangst, werd gesteund.

Koken kost echter geld: ook in jaren ‘70. Van overheidssubsidies was er nog geen sprake. Giften en fondsen werden succesvol ingezameld bij het bedrijfsleven. *“Een gevaarlijke situatie”*, geeft Hugo Lejon toe. *“We raakten volledig afhankelijk van de goodwill van het bedrijfsleven en de kans was niet denkbeeldig dat dit op termijn de inhoudelijke werking van BBL serieus zou uithollen”*. Zover kwam het echter niet. De oliecrisis van ‘73 en het pleidooi van BBL in ‘75 voor een moratorium op kernenergie waren aanlei-

ding om de financiële steun uit economische middelen ernstig terug te schroeven. Ook de unitaire structuur zal het einde van de jaren ‘70 niet halen. BBL/Inter-Environnement gaat failliet in ‘79. De autonome gewestelijke organisaties Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw, Inter-Environnement Wallonie asbl, Inter-Environnement Bruxelles asbl, later gevolgd door Brusselse Raad voor het Leefmilieu vzw steken de kop op. Een federalisering avant la lettre als het ware.

JAREN ‘70 OP DE STRAAT

De strijd tegen de toepassing van kernenergie in de periode 1975-1985 vormde een belangrijk scharnierpunt in de ontwikkeling van de milieubeweging in België. Ook BBL werd gedwongen keuzes te maken en verloor steeds meer zijn konsensuskarakter. De anti-kernenergiebeweging zorgde overigens voor de grootste milieubetogingen in ons land. In oktober 1977 komen er 5.000 manifestanten opdagen voor een betoging in Antwerpen. Het ongeluk in de Amerikaanse centrale van Three Mile Island in april 1979 wakkert het wan-

trouwen in de toepassing van kernenergie opnieuw aan. Op 2 juni 1979 slaagt men erin 20.000 betogers te verzamelen in Doel, voor een manifestatie met als motto: ‘Doelbewust stoppen’. Een jaar

later, op 25 oktober 1980, komen zo'n 10.000 manifestanten opstappen voor een nieuwe betoging in Mol tegen de opweringsfabriek Eurochemic.

Ook de strijd om de open ruimte zorgt mee voor de toenemende radikaliserende van de Bond. Dat begint al onmiddellijk in 1971, en blijft tot op de dag van vandaag een cruciaal onderdeel van de activiteiten. Het aanslepend verzet tegen het Duwvaartkanaal, de aanleg van de A24, de plannen van de HST-verbindingen zijn stuk voor stuk voorbeelden van de soepele coalitieformule waar de BBL een patent op lijkt te hebben: het initiatief gaat uit van een lokale organisatie of een gespecialiseerde groep, terwijl het BBL-sekretariaat zorgt voor de praktische organisatie. Ook de politiek verantwoordelijken blijven niet buiten schot. In 1984 voert BBL de grootschalige actie 'Akkermans natuurramp', als reactie tegen het desastreus ruimtelijk beleid van de toenmalige CVP-minister. Het behoud van de steeds schaarser wordende open ruimte loopt als een rode draad door de geschiedenis van de BBL. Recente voorbeelden zijn de diverse projecten rond de vroegere mijnsites in Limburg, de Stedenbouwwacht, de grindontginning in de Limburgse Maasvallei, enzovoort. Er blijft wat dat betreft dus genoeg werk aan de winkel.

NATUUR VERSUS MILIEU?

De overgang van een redelijk elitaire, politiek meer bezadigde organisatie naar het profiel van BBL vandaag verliep niet zonder kleerscheuren. "Het werd steeds duidelijker dat die mensen die van bij het begin bij BBL betrokken waren, zich steeds minder lieten zien", vertelt Leon Bergmans. Als bestuurslid van Isis was hij één van de eerste BBL-beheerraadsleden en kon hij de evolutie van de milieukoepel doorheen de jaren op de voet volgen. "Er was duidelijk sprake van een accentverschuiving en een aantal medewerkers van het eerste uur voelde zich daar duidelijk niet zo goed bij. Wellicht is dat een groeiproces dat elke vereniging doormaakt. Ook het feit dat de milieutematiek steeds omvangrijker én belangrijker werd, maakte het niet makkelijker om de inhoudelijke lijn van BBL af te bakenen".

Bovendien zorgde ook de 'dubbele achterban' van BBL voor een typische situatie. Aan de ene kant zijn er de grote natuurbehoudsorganisaties die over het algemeen meer de weg van de geleidelijkheid kiezen. Anderzijds zijn er de

DE WIEG VAN BOND BETER LEEFMILIEU: MOSSELRESTAURANT 'CHEZ LEON'

kleinere actiegroepen voor wie het allemaal niet snel genoeg kan gaan. Milieugroepen zijn over het algemeen sterker politiek gericht en zijn meer geneigd tot publieke acties. Ze zijn meer gericht op de samenleving en minder op wetenschappelijke kringen. Bovendien is het ook duidelijk dat ze minder respect hebben voor allerlei vormen van autoriteit. Zeker vanaf '86 gaat die nieuwe stijl overheersen binnen de BBL.

EINDELIJK ERKENNING

Het feit dat BBL en de ganse natuur- en milieubeweging steeds manifesteren naar buiten traden, leidde stilaan tot maatschappelijke en politieke erkenning. Pas in '88, na de federalisering van het milieubeleid, wordt de materie in een afzonderlijke, volwaardige ministerieportefeuille opgenomen. Een realisatie die zeker mee op het palmares van de milieubeweging mag geschreven worden. BBL zal zich in deze periode overigens steeds meer toeleggen op het vertegenwoordigen van zijn achterban naar de overheid toe. De BBL werpt zich op als de politieke stem van de milieubeweging in Vlaanderen en wordt daardoor onvermijdelijk gekonfronteerd met de politieke machtsverhoudingen in ons land. De Bond heeft daarbij altijd geprobeerd om zich zo ver mogelijk van de partijpolitiek te houden. Jacques Timmermans (SP) is reeds jarenlang parlamentslid voor de SP en hield zich op politiek niveau met milieu bezig, lang voor het een algemeen aanvaard beleidstema werd. In die optiek had hij de voorbije jaren meer dan eens contact met BBL. "De belangrijkste evolutie die BBL de voorbije jaren doormaakte, is die van 'aanklagende' partij naar een beweging die erin slaagt een waardevolle bijdrage te leveren aan de

inhoudelijke discussie over bepaalde milieu-thema's", aldus Timmermans. Een grotere kompromisbereidheid? "Inderdaad", vindt Timmermans. "Maar dat lijkt me geen slechte zaak. Tenslotte moet je als drukingsgroep hoedanook rekening houden met de haalbaarheid van je voorstellen. Als je effectief politieke invloed wil uitoefenen, dan staat het buiten kijf dat je compromissen moet kunnen sluiten".

AGALEV - MEER DAN KOLLEGIAAL?

Nog op politiek vlak wordt BBL eind jaren '70 ook gekonfronteerd met het ontstaan van Agalev. Terwijl BBL een milieukoepel vormt, en dus fundamenteel verschilt van Agalev als politieke partij, wordt alles in de publieke opinie vaak als 'de groenen' op één hoop gegooid. In werkelijkheid zien we echter dat BBL voortdurend geprobeerd heeft afstand te bewaren ten opzichte van Agalev en andere politieke partijen. "Ik heb de indruk dat de relatie tussen BBL en Agalev steeds goed geweest is", vindt Agalev-parlamentslid Vera Dua. "Er is een goede uitwisseling van informatie over dossiers die op de politieke agenda staan zonder dat je kan zeggen dat BBL en Agalev een bevoorrechte relatie hebben". Vera Dua wijst er ook op dat BBL doorheen de jaren steeds professioneler ging werken: "De dossiers zijn inhoudelijk steeds heel stevig onderbouwd. Op zich is dat natuurlijk een heel goede zaak. Anderzijds kan je er niet omheen dat de trend om meer beleidsbeïnvloedend te werken, BBL wat heeft weggedreven van het 'militantisme' dat de milieukoepel in de jaren '80 kenmerkte. En dat vind ik een spijtige evolutie". Vera Dua schrijft één en ander echter toe

aan het specifieke karakter van een koepelorganisatie: *"BBL moet uiteraard proberen om een evenwicht te vinden tussen de natuur- en milieu-komponent. Het valt me echter op dat de belangrijke natuurbehoudsverenigingen steeds meer de kaart van de lobbying trekken en steeds minder oog hebben voor het voeren van acties op lokaal vlak. En daar heb ik toch vragen bij"*.

OVERLEG MET VALLEN EN OPSTAAN

BBL streeft er sedert midden jaren '80 inderdaad naar om overlegstructuren op te zetten met de overheid, vakbonden en werkgevers. Het overleg met de overheid wordt geformaliseerd in de MiNa-Raad, terwijl de vzw Arbeid en Milieu werkt als een ontmoetingsforum voor milieubeweging en arbeidersorganisaties. Alleen met de industrie komt er geen rechtstreeks overlegorgaan tot stand. Het overleg met de overheid wint in ieder geval aan belang. In 1983 zetelt de BBL in drie officiële adviesorganen: de Vlaamse Raad voor het Leefmilieu, de Consultatieve Commissie voor Wedstrijden met Motorvoertuigen en de Coördinerende Werkgroep Tessenderlo. In de daaropvolgende jaren zal de trend tot integratie vooral de vorm aannemen van een steeds grotere inbreng van de milieubeweging in allerlei beleidsvoorbereidende instanties. De belangrijkste erkenning van de milieubeweging als geldige gesprekspartner is ongetwijfeld de oprichting van de Milieu- en Natuurraad voor Vlaanderen, of MiNa-Raad. De Raad verstrekt, op eigen initiatief of op verzoek van de Vlaamse regering, advies over het milieu- en natuurbeleid in het Vlaams gewest.

De maatschappelijke erkenning komt ook op juridisch en financieel vlak tot stand. De vertegenwoordiging van BBL in de MiNa-Raad sedert 1991 brengt ook voor de eerste maal een structurele financiële overheidsondersteuning met zich mee. Door de Wet op het Vorderingsrecht kunnen milieu-organisaties sedert 1993, onder bepaalde voorwaarden het recht krijgen, de rechter te vragen milieuver-nietigende activiteiten te stoppen.

BLIJ DAT WE ER NOG ZIJN?

De Bond Beter Leefmilieu is de afgelopen jaren sterk geëvolueerd. Vooral sinds 1989 is de organisatie flink uitgebouwd: meer middelen, meer mensen, meer onderwerpen, meer expertise en een grotere erkenning door de overheid. Op zich

is dat allemaal een positieve evolutie, maar het kan ook nadelen met zich meebrengen. De milieubeweging is en blijft in eerste instantie een beweging, die staat of valt met het dynamisme en de vrijwillige inzet van duizenden mensen overal in Vlaanderen. Het doordringen in de Wetstraat mag er niet toe leiden dat die bewegingsfunctie wordt uitgehouden. *"Het milieutema wordt de voorbije maanden door steeds meer politieke partijen 'geclaimd'", argumenteert Hugo Lejon. "Op zich is dat misschien geen slechte situatie, alleen moeten we met BBL oppassen dat we ons niet laten inpakken. Tot op vandaag is dat gelukkig niet gebeurd. Naar de toekomst toe lijkt het me wel belangrijk dat BBL erin slaagt om banden te smeden met andere drukkingsgroepen om op die manier nog meer aktiepunten te realiseren"*.

De Bond is zich in ieder geval bewust van het dilemma en onderneemt stappen om te vermijden dat de koepel zou opgaan in een institutionaliseringsproces. Zowel in juni 1995 als in juni 1996 werd een Ronde van Vlaanderen gehouden, waarbij men aan de lokale groepen ging vragen wat ze nu eigenlijk verwachten van de Bond. Ook de jaarlijks terugkerende 'Dag van de Aarde' is zo'n gelegenheid

om het contact met de basis open te houden. Wat ook de gevolgen zijn van het strategisch plan waaraan nu gewerkt wordt binnen de Bond, het verzoenen van de rollen van drukkingsgroep en van beweging, zal een zware opdracht blijven voor de Bond Beter Leefmilieu. *"Eigenlijk is het op zich al een enorme prestatie dat BBL na 25 jaar geëvolueerd is naar een dergelijke organisatie"*, besluit Hugo Lejon. *"Ik denk dat weinig mensen bij de oprichting in '71 verwacht hadden dat we in '96 zouden uitgegroeid zijn tot zo'n solide organisatie. Dat kan ons er alleen maar toe aanzetten om er in de toekomst even stevig tegenaan te gaan"*.

• DJ/PDC

Marc Hooghe (1996), 1971-1996 :
25 jaar Bond Beter Leefmilieu, BBL,
september 1996, ISBN 90-72437-18-7,
150 fr. plus verzending

BROCHURE '25 JAAR BOND BETER LEEFMILIEU (1971-1996)'

In deze brochure schetst historicus Marc Hooghe de ontwikkeling van de BBL. Hoe de Bond zich ontwikkelde van een relatief elitair klubje naar een strijd bare milieuo-rganisatie. De ontwikkeling van een unitaire, Belgische koepel naar het huidige BBL-Vlaanderen. De snelle groei van de organisatie sinds 1989, waardoor het aantal werknemers van de BBL sterk gestegen is, en de politieke inbreng via de MiNa-Raad krachtiger is geworden. We overlopen ook de grote thema's waarrond de BBL actief is geweest: van het duwvaartkanaal en de A24 in Limburg, over de strijd tegen kernenergie tot het mestaktieplan en de aanleg van de TGV. Ook de interne kon-flikten die de Bond heeft gekend worden daarbij niet uit de weg gegaan.

De auteur schetst ook de opdracht die de Bond de komende jaren te wachten staat. Aan de ene kant is de BBL een gevestigde politieke aktor geworden, die via de MiNa-Raad een vinger in de pap heeft bij het uitwerken van het milieubeleid. Aan de kant wil de Bond een bewegingsorganisatie blijven, die nauw contact houdt met wat er leeft bij de basis in milieuminnend Vlaanderen. Vijftientig jaar BBL is immers ook een gelegenheid om plannen te maken voor de komende kwarteeuw.

Marc Hooghe (°Vichte, 1964) studeerde geschiedenis aan de Rijksuniversiteit Gent en menselijke ecologie aan de Vrije Universiteit Brussel. Hij werkt sinds 1988 als journalist bij de BRTN-Radionieuwsdienst en is auteur van zes boeken, onder meer over de milieuproblematiek, nieuwe sociale bewegingen, en moderniseringsproces-sen. Hij werkt momenteel aan een doctoraal proefschrift over 'nieuwe sociale bewe-gingen als aktoren in het Belgisch politiek systeem'.

ELCKER-IK STIPPELT "MILIEURROUTE" "UIT VOOR MILIEUAKTIVISTEN (IN SPÉ)

Tijdens deze basisopleiding milieukunde verwerf je onder meer degelijke achtergrondinformatie over actuele milieuthema's of praktische aanknopingspunten voor actie op lokaal vlak. De grote lijnen van de Milieuroute bestaan eerst en vooral uit enkele basisbegrippen uit de biologie, ecologie en scheikunde. Vervolgens komen thema's zoals afval, ruimtelijke ordening, water, industriële lucht- en watervervuiling, mobiliteit en energie aan bod. Bovendien staan er enkele bezoeks- en zaterdagen aan probleemsites en bedrijven op het programma. De bedoeling is dat de ekologischer en biologischer basisinzichten bij de thematische analyse ook leiden tot dieper inzicht in wat er zoal gaande is. Dat versterkt milieu- en vakbewegingen in hun rol als bewaker van de levenskwaliteit. Deze cyclus gaat door op 25 donderdagavonden en 4 zaterdagen vanaf 10 oktober tot mei.

Inlichtingen: Elcker-Ik Antwerpen, Chris Ceustermans, Breughelstraat 31-33, 2018 Antwerpen, Tel. 03/218.65.60.

VORMINGSPROGRAMMA ASBEST VAN DE VZW ARBEID EN MILIEU

Arbeid en milieu vzw deed, in samenwerking met het ABVV, heel wat kennis op over alle aspecten van het asbestprobleem. Deze ervaring willen ze graag ter beschikking stellen voor het begeleiden van vormings- en informatie-activiteiten. Dit aanbod geldt voor alle organisaties die een themadag rond asbest willen organiseren. Vooral vakbonden kunnen zo hun leden informeren over de gevaren van asbest, kennis die nadien kan worden aangewend in de syndikale werking. Een volledige cursusdag kost 9000 fr +150 fr per deelnemer, voor een halve dag betaalt men 4500fr +150 fr. per deelnemer. Aanvullend stelt Arbeid en Milieu ook twee publikaties ter beschikking. Het dossier asbest (95 blz., 300 fr. + verzendingskosten) belicht alle aspecten van de asbestproblematiek. De brochure asbest

(34 blz., enkel 40 fr. verzendingskosten) bevat een praktijkgericht overzicht van de belangrijkste wetenswaardigheden over de vezelachtige asbestmineralen.

Inlichtingen:

Arbeid en Milieu, Waterloostraat 11, 2600 Berchem, Tel. 03/218.74.72.

TAL VAN VOORDELEN VOOR WWF-LEDEN

Met het voordelenboekje 'De natuur dichtbij' krijgen leden van het Wereld Natuur Fonds (WWF) talrijke voordelen aangeboden in 80 natuureducatieve centra verspreid over gans België. Dankzij dit boekje krijg je korting op de inkomprijs en op wandelroutebrochures. Tevens kan je deelnemen aan gratis geleide wandelingen. Voor de voordelen maakt men een onderscheid tussen volwassen leden, juniorleden tot 12 jaar, jeugdleden, educatieve leden en leden in het algemeen. Een kleine greep uit de talrijke voordelen: WWF-juniors krijgen in Planckendael éénmalig een gratis Zoogids. In het Provinciaal Domein Nieuwenhoven kunnen de educatieve leden tevens gratis deelnemen aan een natuurwandeling of kunnen ze deelnemen aan een gratis bos-tocht. WWF-juniors kunnen bovendien sparen voor een speciale Panda Pass-hanger. De Panda Pass moet dan wel bij elk bezoek worden afgestempeld.

Inlichtingen:

WWF, Waterloostraat 608, 1060 Brussel, Tel. 02/347.30.30.

CVN OP ZOEK NAAR PADDESTOELEN

Het Centrum voor Natuur- en Milieu-educatie (CVN) organiseert dit najaar een basiskursus over paddestoelen. De cursus wil een deel van het mysterie rond deze eigenaardige vruchten ontsluiten. Ervaren CVN-gidsen leggen je tijdens enkele exkursies uit wat paddestoelen precies zijn, welke soorten in onze streken voorkomen, wat hun functie is en welke eisen ze aan hun leefomgeving stellen. Op 27 september krijg je vanaf 19u30 een inleidende studie over zwammen. Op zaterdag 28 september wordt tussen 9u00 en 12u00 de theorie aan de praktijk getoetst tijdens een exkursie in het Zoniënwood. Op 5 oktober leer je aan de hand van oefeningen paddestoelen te rangschikken volgens de juiste familie, geslacht en soort. Voorkennis is niet vereist. Deelnemers komen op 27 september om 19u30 naar het Bosmuseum Jan van Ruusbroec; Duboislaan 6, Groenendaal-Hoeilaert. Inschrijven kan door 675 fr. te storten op rekeningnummer: 404-3076041-29 t.v.v. CVN.

Inlichtingen:

CVN, Ommeganckstraat 20, 2018 Antwerpen, Tel 03/226.02.91.

Met het Green Line-programma streeft Colruyt naar :

- meer aandacht en respect voor het leefmilieu;
- meer milieuvriendelijke produkten;
- duidelijke informatie over die produkten;
- meer milieuvriendelijk werken binnen de eigen organisatie.

COLRUYT
laagste prijzen in voeding

HERMAN DIERICKX PLEIT VOOR HET BEHOUD VAN HET BOS VAN AA"

**"DIT MAANLANDSCHAP GROEIDE OP WONDERLIJKE WIJZE UIT EEN
ZANDGROEVE. AKTIE MENZZ LAAT DIT NIET ZOMAAAR VERLOREN GAAN."**

MENZZ, Moet Er Nog Zand Zijn ? of het relaas van hoe het verder moet met het waardevolle natuurgebied Bos van Aa. Een water- en vogelrijk gebied dat ontstond uit een zandwinning op het grondgebied van de gemeente Zemst. Herman Dierickx en Eric De Smedt bogen zich over deze vraag na hun eerste ontmoeting in het bewuste bos. Een ontmoeting die trouwens klikte. Immers, niet lang nadien richtten ze MENZZ op als aktiekomitee voor natuurbescherming. Een ware primeur overigens, want in Zemst en de ruimere omgeving klonk het begrip natuurbescherming nog onbekend in de oren. In het zog van het aktiekomitee werden eveneens afdelingen van Natuurreservaten vzw en De Wielewaal opgericht. Samen met de KWB, schoolgemeenschappen, middenstands- en boerenorganisaties en Agalev vormen ze één front onder de vleugels van MENZZ. Herman Dierickx verklapte Milieurama enkele geheime ingrediënten van de onderliggende succesformule.

GOUDMIJNEN ONDER HET MAAIVELD

Het ontstaan van het Bos van Aa is in feite te danken aan een gewiekste zakenman.

Het huidige Bos van Aa was aanvankelijk een landbouwgebied dat ongeveer dertig jaar geleden werd onteigend voor de bouw van een sluis op de Willebroekse vaart ter hoogte van Zemst. Voor de

bouw van dit kunstwerk diende het kanaal verbreed en uitgediept te worden. De bovengehaalde baggerspecie werd bovenop de onteigende landbouwgronden gestort. Het water sijpelde langzaam weg uit het slib, waarna er een flinke zandlaag overbleef. Aanvankelijk was het de bedoeling van de ondernemer om alleen dit zand terug te winnen, waarna de landbouwactiviteiten konden hervat worden.

Het gebied heeft overigens de bestemming landbouw op het gewestplan. De aannemer ontdekte echter een ware goudmijn. Onder het maaiveld lagen nog meer ontginbare zandlagen verborgen. Hij haalde de vruchtbare laag weg om ongestoord verder te gaan met het binnenrijven van zijn schatten. Momenteel ontgint men een laatste stuk van 150 ha en tot op 10 meter onder het maaiveld.

*Wat MENZZ betreft is bundeling van krachten dé manier om een breed draagvlak te creëren. Immers, hoe meer politici merken dat je een sterke achterban hebt, hoe meer ze rekening met je houden.
(Foto Jos Verhoogen)*

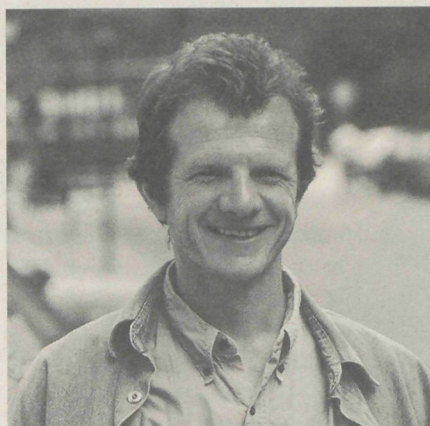
De zandwinning kreeg uiteindelijk een positief ekologisch staartje....

Eigenaardig genoeg reageerde de natuur op een schitterende manier op dat ontgind, maar "maagdelijk" maanlandschap. De pioniersvegetatie schoot er al snel op. Het gebied kreeg ook een grote aanzuigkracht op de omliggende natuur. Zo ontstond er een wisselwerking tussen de fauna en flora van het Gravenbos en het Kolintebos. Zo kwamen er tal van vogelsoorten uit het Gravenbos jagen in deze brok nieuwe natuur. Met de oorspronkelijke bedoeling om het terrein achteraf weer vol te storten in gedachten, vreesden wij dat het Bos van Aa een vogel voor de kat zou zijn. Op dat ogenblik zijn we volop in actie getreden. Het was ons niet alleen te doen om het behoud van het Bos van Aa. Samen met de omliggende bossen meet het gebied zo'n 500 ha natuurzone die bescherming waard is. 24 van de 297 er aangetroffen plantensoorten - als wolfskers, witte amarant, baardgras en lange ereprijs - zijn zeldzaam in ons land. Verder huisvest het gebied tal van vogelsoorten zoals krakeend, smient, aalscholver, tureluur en grauwe gans.

ONTLUIKENDE NATUURBELEVING

Moet Er Nog Zand Zijn ontstond 2 jaar geleden toevallig in het Bos van Aa en breidde al snel zijn werkterrein gevoelig uit. Hoe is dat zo geëvolueerd?

De werking van MENZZ is in een mum van tijd opgestart: Eric De Smedt en ik ontmoetten elkaar en besloten meteen de handen in mekaar te slaan. Beiden wilden we iets doen aan de gevaren die het gebied bedreigden. Het oorspronkelijke plan, dat erin bestond om de zandgroeven achteraf weer vol te storten, was toen nog volop van kracht. Bovendien was er sprake van de uitbreiding van een bestaande KMO-zone en van de bouw van een verbrandingsoven voor Vlaams-Brabant. Dat waren meteen de drie grote lijnen van ons actieprogramma. Het nieuwe aan ons initiatief was dat MENZZ van in het begin met een degelijk alternatief op de propen kwamen: de realisatie van een natuurgebied. De bevolking vond dat aanvankelijk nogal bizar, het natuur-en milieubewustzijn stond hier in de streek tot op dat ogenblik op een laag pitje. Zo was er hier nog geen enkele natuurvereniging actief. We organiseerden twee wandelingen waarop - mede dankzij een goede medewerking van de pers- ruim

Herman Dierickx: "In Zemst en omgeving bestaat er geen traditie inzake natuurbescherming. MENZZ wil daar - met succes - verandering in brengen."

500 nieuwsgierigen opdaagden. Zij zagen na de nodige informatie in dat onze plannen in de praktijk perfect realiseerbaar zijn.

POSITIEVE INGESTELDHEID

Menzz werkt wel eens samen met grote verenigingen die geen directe band met de milieubeweging hebben. Tijdens de Dag van de Aarde 1996 brachten jullie samen met Vakantiegenoegens maar liefst 3500 mensen op de been. Is het jullie overtuiging dat goede argumenten op zich niet volstaan en dat je met gebundelde krachten een breed draagvlak moet creëren?

We vinden het belangrijk om zo veel mogelijk mensen te bereiken, want hoe meer politici merken dat we een sterke achterban hebben, hoe meer ze rekening met ons houden. Verder is een stevige onderbouw noodzakelijk, zonder dat sta je nergens. Zo woonden we al ettelijke info-avonden en debatten bij waar politici probeerden ons actieplan onderuit te halen. Geen enkele is daar echter in geslaagd omdat het plan zo coherent in elkaar zit. De mensen merken dat en steunen ons daarom. Ten slotte treden we naar buiten als een positief ingesteld comité: de klemtoon ligt niet op wat we niet willen, maar op wat we wel willen.

ONSYMPATHIEKE ADDERTJES

De toekomstplannen voor het Bos van Aa zien er op het eerste gezicht niet slecht uit: het terrein zou volledig natuurgebied worden. Toch schuilen er addertjes onder het gras.

Dat klopt. Aangezien het eerst afwer kingsplan van 25 jaar geleden compleet achterhaald was, stelde de gemeenteraad

van Zemst de tekst "Toekomstvisie voor het bos van Aa" op. Deze tekst loopt grotendeels gelijk met onze visie. Het feit dat de natuur erin de voorrang kreeg, is nieuw in het beleid van deze gemeente. Toch er blijven er nog achterpoortjes open waar we niet gelukkig mee zijn. Zo zouden de plassen in het noordelijk gedeelte - onder het mom van natuurgebied - bestemd worden voor eendejacht. In het zuidelijk gedeelte dromen sommigen hardop van recreatieve mogelijkheden zoals motocross en mountainbiking. Daarvoor zouden enkele plassen dichtgegooid moeten worden. De gemeente bracht deze - voor het Bos van Aa nefaste - plannen nog nooit als dusdanig naar buiten. Hun tactiek bestaat erin om samen met de aannemer met zo concreet mogelijke plannen aan te kloppen bij het provinciebestuur. Dit laatste wordt zo onder druk gezet om het geheel goed te keuren. Menzz doet echter zijn uiterste best om het zo ver niet te laten komen.

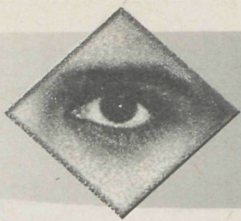
Hoe sterk staat Menzz waar het dat verzet betreft?

We hebben in ieder geval verschillende verenigingen en de publieke opinie achter ons. Het Bos van Aa blijft aktueel door o.a. verslaggeving van de MAR in de kranten. De steun van de pers is zeker niet onbelangrijk. We hebben de indruk dat de provinciale milieudienst de logika van onze visie, gebaseerd op Mina 2-plan en Structuurplan Vlaanderen, inziet. De gemeenteraad daarentegen houdt zeer weinig rekening met deze Vlaamse beleidsinstrumenten.

2.000 HEKTARE NATUURGEBIED?

De werking van Menzz reikt ondertussen al tot ver buiten het Bos van Aa. Recent stelden jullie een prestigieus project voor om van het gebied van Kapelle-op-den-Bos tot in Vilvoorde en van Meise tot in Zemst een natuurgebied van maar liefst 2000 ha, edukatief centrum inbegrepen, te maken. Is dat haalbaar?

De betrokken gemeenten vielen aanvankelijk uit de lucht, alweer door een gebrek aan traditie inzake natuurbescherming. Na nader onderzoek en tal van contacten op gewestelijk en provinciaal niveau werd toch duidelijk dat er heel wat mogelijkheden zijn. Zowel op het vlak van natuur als toerisme. Ook hier is een breed maatschappelijk draagvlak noodzakelijk. Ons plan is immers oordeelkundig opgebouwd. In het toekomstige Structuurplan Vlaanderen staat de oost-westelijke as

FLITSEN

RUIMER AANBOD MILIEUTIJDSCRIFTEN

Het 'Tijdschrift voor Ecologische Geschiedenis' en 'Milieu en Gezondheid' zijn 2 nieuwe boeiende infobronnen voor de milieubeweging.

'Milieu en Gezondheid' is een driemaandelijks publiekatie van de Vlaamse Artsen voor het Milieu (VLAM). VLAM zelf omschrijft de uitgave als een nieuwsbrief ter bevordering van medische milieukunde en maatschappelijke verantwoordelijkheid van medische beroepen. Steeds vaker worden milieufactoren als (mogelijke) oorzaak aangewezen voor schadelijke effecten op de gezondheid. Daarnaast heeft onze op consumptie en produktie gerichte levensstijl, en daarmee verbonden onze gezondheid, vaak kwalijke gevolgen op het leefmilieu.

Deze nieuwsbrief zal naast informatie over toxische substanties, de termijneffecten ervan en relevante publikaties, ook actuele onderwerpen bevatten. Zo werden in het eerste nummer bijvoorbeeld bijdragen opgenomen rond 'Geluidsstress en vlieghavens', 'Hormonen in de vetmestrij' en 'Milieu en Gezondheid in Vlaanderen'.

Om dit nummer te ontvangen, kan je jaarlijks 1000fr storten op rekeningnummer 001-2551111-87 van de VLAM.

Inlichtingen:

*Gemeenschappelijke Gezondheid v.z.w.,
Uitbreidingsstraat 506, 2600 Antwerpen, Tel:
03/230.92.32.*

TIJDSCRIFT VOOR EKOLOGISCHE GESCHIEDENIS

In het ruime aanbod milieutijdschriften wordt het historische aspect vaak niet of nauwelijks aangekaart. De initiatiefnemers van 'Tijdschrift voor Ecologische Geschiedenis' willen deze leemte graag opvullen. Een terugblik naar het verleden is immers vaak noodzakelijk om de hedendaagse samenleving beter te begrijpen, ook als het om de wisselende relatie tussen de mens en zijn natuurlijke omgeving gaat. De ecologische geschiedenis

dankt zijn ontstaan aan actuele vraagstellingen en problemen rond de relatie tussen de mens en zijn milieu. Bovendien blijkt dat de invloed van de mens op zijn natuurlijke omgeving erg ver in de tijd teruggaat. Ontbossing, uitputting van energiebronnen, vervuiling,... allemaal belangrijke elementen in de huidige ecologische aktualiteit, worden in een historisch perspectief geplaatst. Bedoeling is dat de lezers inzicht krijgen in dit soort ontwikkelingen aan de hand van artikels, boekbesprekingen en discussies. Er worden ook aankondigingen van relevante activiteiten opgenomen.

Het tijdschrift verschijnt zesmaandelijks. Abonneren kan uitsluitend door 450 fr over te schrijven op (Triodos) rekeningnummer 523-0800251-76 van het Tijdschrift voor Ecologische Geschiedenis te 9000 Gent.

MEER FIETTERS DOOR NIEUWE BEWEGWIJZERING

Fietters motiveren hoeft echt niet moeilijk te zijn. Gewoonweg de bewegwijzering aanpassen blijkt al een goede remedie, zo ondervond men in de omgeving van Utrecht. Op 282 bewegwijzerde kruispunten werden 270 fietshandwijzers en 109 borden geplaatst. Op landschappelijke routes werden de bordjes voorzien van een groene tekstregel. De klemtoon lag op het utilitaire fietsen: fietsers op weg naar het werk, naar huis, naar school of de winkel. Bedoeling van het project was de druk op bepaalde knelpunten te verminderen. De organisatoren zijn terecht tevreden met de resultaten. 641 fietsers namen deel aan het onderzoek naar het feitelijk gebruik van de nieuwe bewegwijzering. Van diegenen die minstens één maal per week dezelfde route gebruikt, zegt 7% bewust gebruik te maken van de nieuwe wegwijzers. 9% probeerde regelmatig nieuwe routes uit, 2% koos definitief voor nieuwe verbindingen. Bovendien namen de onderzoekers een toename van 23% van het totaal aantal fietsers waar. Ze laten de vraag of dit resultaat volledig te danken is aan de nieuwe wegwijzers, open. Deze resulta-

ten zijn misschien een geschikte aanleiding om gemeenten op te roepen de bewegwijzering verder te vervolmaken.

GREENPEACE PAKT UIT MET 3 LITER AUTO

Greenpeace stelde recent in Zwitserland een wagentje voor dat slechts 3 liter brandstof verbruikt. Twingo van Renault diende als basis voor de 'Smile'. Hij heeft een 360cc motor en kost 40.000 frank meer dan de Twingo. De andere kant van de medaille is dan weer dat hij maar half zoveel brandstof verbruikt. De wagen weegt een stuk minder dan de Twingo en de banden verminderen de rolweerstand met 35%. Smile rijdt volgens Greenpeace even goed als zijn basismodel maar verbruikt slechts ongeveer 3,75 liter per 100 km. Dat betekent een jaarlijkse vermindering van de brandstoffenuitgaven van 10.000 frank. Bovendien komen er heel wat minder schadelijke stoffen vrij in het milieu. Volgens Greenpeace is het schandalig dat de auto-industrie nog geen enkele poging ondernam om dergelijke wagen te produceren. Zij hebben zelf immers enkel bestaande technieken geperfectioneerd.

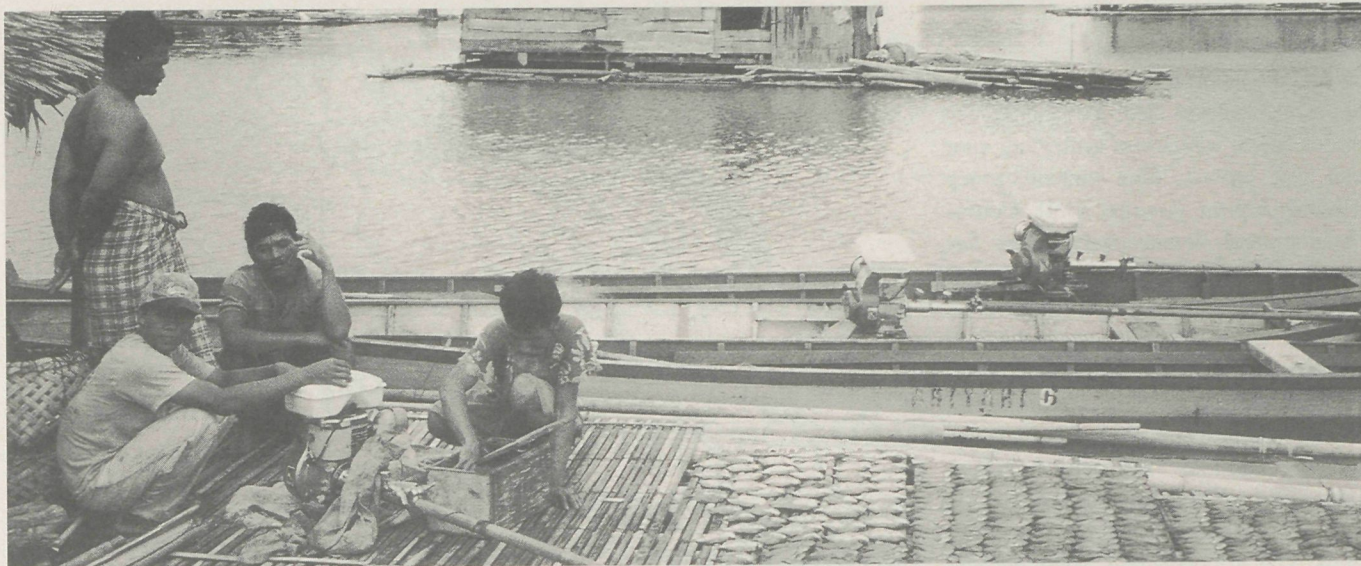

BALI ALS TOERISTISCH PILOOTPROJEKT VAN DIKTATOR SOEHARTO INDONESIË ZET ZIJN NATUURLIJKE RIJKDOM OP HET SPEL

Na 6 maanden reizen zijn Gilbert Verbeken en Marita Berghman in Indonesië aanbeland. Een archipel met een ongelooflijke diversiteit op alle vlak die tijdens de Nederlandse kolonisatie echter kunstmatig werd herkneed tot één staat. Van de 13.667 eilanden worden er slechts 6.000 bewoond door 300 etnische groepen die alles bij elkaar 365 verschillende talen en dialecten spreken. Bovendien heeft Indonesië helemaal geen tekort aan economische rijkdommen zoals specerijen, olie, rubber, hout of visserijproducten. Maar de medaille heeft evenzeer een keerzijde. Door de uitbuiting tijdens de koloniale periode en de ongebreidelde corruptie van het Soeharto-regime, heeft het overgrote deel van de bevolking het allesbehalve breed. De archipel is vooral ook een geliefkoosde bestemming voor stapels Westerse toeristen. En ook die laten zo hun sporen na...

Je kan Indonesië ook op een 'andere' manier bezoeken. Bijvoorbeeld door eens langs te gaan bij de plaatselijke bevolking. Tijdens ons verblijf op Sulawesi konden we een week lang logeren bij deze vriendelijke gastvrouw. 'Logement à la carte...'

Je kan Indonesië ook op een 'andere' manier bezoeken. Bijvoorbeeld door eens langs te gaan bij de inwoners van een drijvend dorp middenin een groot meer op Sulawesi.

Wie als toerist naar Indonesië trekt, houdt het meestal bij de eilanden Java en Bali. Tijdens ons 2 maanden-durende verblijf bezochten wij echter ook nog Sulawesi, het vroegere Celebes, en Sumatra. Het is heel opvallend hoe de toeristische troeven van Oost-Indonesië door de overheid steeds meer worden gepromoot. Vooral Bali geldt voor president Soeharto als het absolute pilootproject voor de toeristische ontwikkeling van het land. Met als argument dat de lokale economie en de welvaart op die manier kunnen worden opgekrakt, worden steeds meer grootschalige hotels en luxueuze toeristencentra gebouwd. Men mikt hierbij vooral op de Westerse luxe-toerist die gemiddeld zo'n 4 dagen op Bali verblijft. Dient het gezegd dat deze aanpak niet zonder gevolgen blijft? Van de inkomsten blijkt ongeveer niets bij de lokale bevolking terecht te komen. Sterker nog, slechts 10 à 30% van de gegenereerde inkomsten blijft uiteindelijk in het land zelf. Uiteraard bezorgt deze evolutie ook de Indonesische milieuverenigingen heel wat kopzorgen.

Natuur en milieu blijven immers evenmin gespaard van de gevolgen van het massatoerisme...

Het leek ons interessant om in deze Milieurama-bijdrage stil te staan bij de enorme schade die het massa-toerisme totnogtoe op Bali heeft aangericht. En ook al is het in deze Indonesische schijndemocratie erg moeilijk om aan objectieve informatie te geraken, toch konden we de hand leggen op heel wat interessante informatie. Eén zaak is duidelijk: wie als toerist naar Indonesië trekt, doet dat best 'low-profile'...

HOTELS UIT KORAAALRIF

De scheefgetrokken situatie op Bali wordt meteen duidelijk als je weet dat het eiland met zijn 2,7 miljoen inwoners in '93 maar liefst 2 miljoen toeristen te slikken kreeg. Als bouw materiaal voor de hotels wordt vaak gebruik gemaakt van kalk uit koraalriffen. Zo werd het koraalrif voor de kust van Candidasa, de zuidoostelijke kust van Bali, volledig weggegraven om er kusthotels mee te bouwen. Kusterosie wordt dan ook een steeds groter probleem op Bali. Maar de koraalriffen krijgen het ook anders te verduren. Momenteel wordt immers hard gewerkt om Bali zoveel mogelijk te voorzien van rioleringen. Het rioleringswater van de hotels wordt gewoon in zee gedumpt en berokkent op die manier heel wat schade aan het maritiem leven voor de kust. Elke namiddag verdwijnen ook grote hoeveelheden koraalrif door de honderden toeristen die voor de kust gaan duiken of snorkelen. De boten waarmee ze in zee worden gebracht, gooien hun ankers in het rif en zorgen ervoor dat met elke ruwe golf een stuk van het rif wordt afgerukt. Ook wij gingen diepzeeduiken, maar dan op het Groot-Barrièrerif in Australië. Daar gaan de duikboten steeds op dezelfde plaats voor anker aan drijvende boeien die vastgehouden worden door een betonblok dat op een stuk zandige zeebodem rust. Het kan dus ook verantwoord. Een tip voor de Indonesische beleidvoerders?

REVALIDEREN MET DE GOLFSTICK...

In Centraal-Bali wordt momenteel aan de voet van de Gunung Batur-vulkaan een revalidatiecentrum gepland waar rijke Japanse kaderleden kunnen herstellen van hun ziekten. Het wordt een luxecentrum

met een hospitaal en een golfterrein. Balinese milieugroepen vrezen dat alleen al de insecticiden en de pesticiden die gebruikt zullen worden om de aanplant rondom het domein 'groen' te houden, het aquatische leven in het Lake Batur, zullen doden. Ook elders worden produktieve landbouwgronden, moerassen en bufferzones volop omgevormd tot speel-terreinen voor toeristen en de eigen Indonesische elite. Dat gaat vanzelfsprekend ten koste van de plaatselijke inwoners en het leefmilieu. Vooral de aanleg van golfterreinen is 'in'. De aanleg van een veld kost gemiddeld 900 miljoen frank en neemt pakweg 50 ha open ruimte in beslag. Ter vergelijking: een arbeider in een Indonesische Nike-sportschoenenfabriek verdient maximaal 13 frank per geproduceerd paar schoenen. De totale produktiekost ervan bedraagt 168 frank terwijl de schoenen achteraf in de Verenigde Staten verkocht worden tegen een prijs die schommelt tussen de 2.400 en 5.250 frank.

AKTIE KOMT OP GANG

De golfterreinen zijn erg in trek bij privé-investeerders. Een snel en erg hoog rendement is gewaarborgd. De gronden worden immers onder de marktprijs opgekocht bij boeren die onder de noemer van de 'nationale vooruitgang' door de overheid vaak gedwongen worden tot verkoop. Het lot van de boeren wordt er met de verkoop van hun gronden echter niet beter op. Nadat hun schraal ontvangen centen opgebruikt zijn, hebben ze vaak helemaal niets meer om in hun levensonderhoud te voorzien. Vaak rest hen dan niets anders dan tegen uitbuitingslonen te gaan werken bij het onderhoud van de

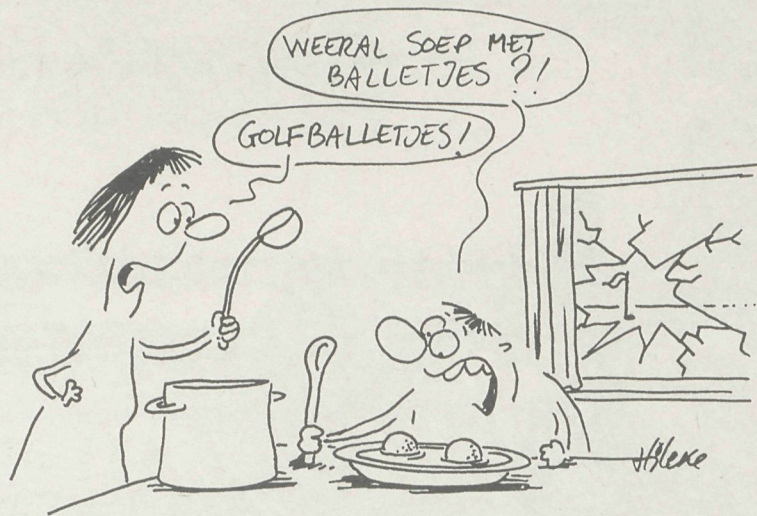
golfterreinen.

De sociale kloof en de milieu-impakt die wordt veroorzaakt door de aanleg van golfterreinen, was recent aanleiding voor heel wat protest. Een studentengroep (United Action Against Golf Course Development) demonstreerde voor het Ministerie van Jeugd en Sport. Een dergelijke aktie is op zich al gedurfd en kwam er nadat een Indonesisch minister verklaard had dat het stijgend aantal golfterreinen een goede zaak is vermits dit kon worden beschouwd als een indikator voor de nationale welvaart. In Oost-Indonesië leeft ondertussen meer dan de helft van de mensen onder de armoedegrens. Die armoedegrens werd bepaald door de regering en ligt op een jaarinkomen lager dan 2.876 frank. De Balinezen zelf spelen geen golf...

Hotels hebben uiteraard zwembaden, badkamers, douches,... Een 5-sterren hotelkamer verbruikt per dag gemiddeld 500 liter water. Bali ontwikkelde de voorbij duizenden jaren echter een heel fragiel systeem van 'natte-land-rijstkultuur'. Het systeem staat of valt met een regelmatige watervoorziening en zorgt in die zin altijd voor problemen wanneer het regenseizoen iets te vroeg of iets te laat komt. In dat geval slagen inwoners er meestal niet in om hun teelten tot een productief einde te brengen. Het verbruik van de massale hoeveelheden water zorgt ervoor dat dit probleem alleen maar erger wordt. Door de grote waterconsumptie en de insijpeling van zout water in de watertafel, raakt het zoete water verzilt.

Een zicht op het prachtige vulkaanlandschap van Java. Zelfs dergelijke vulkaangebieden worden bedreigd door het steeds toenemende toerisme. Zo wordt aan de voet van de Gunung Batur-vulkaan in Centraal-Bali momenteel een revalidatiecentrum voor Japanse kaderleden gebouwd...

RONDTREKKEN KAN OOK ANDERS...

We zouden onze opsomming van de negatieve impakt van het massa-toerisme op Bali ongetwijfeld nog veel langer kunnen maken. Zo schreven we bijvoorbeeld niets over de gedwongen volksverhuizingen omwille van de inplanting van groot-schalige toeristen-resorts of over de invloed van onverantwoord gedrag op de plaatselijke cultuur... We willen het echter ook hebben over de 'andere' manier waarop je Indonesië kan bezoeken. Zo kan je vrij makkelijk bij families eten en logeren. Ook het openbaar vervoer is vrij goed uitgebouwd. Rondreizen wordt op die manier een stuk spannender, geeft meer voldoening én zorgt voor heel wat minder negatieve effecten. Het geld dat je op die manier spendeert, blijft dan ook voor een groter deel achter bij de basis. Je kan je dan ook de vraag stellen waarom de Indonesische overheid zo'n werk maakt van een grootschalige aanpak. Dat heeft uiteraard alles te maken met de heel korrupte staatsstructuur van het land waarbij enkele lieden aan de top hun zak-

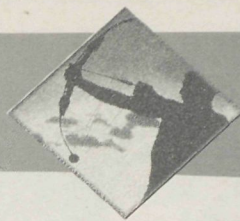
ken vullen ten koste van de welvaart van de bevolking. In '68 reeds stelde de Amerikaanse president Nixon dat hij in geen enkel ander land zo'n shockerend contrast had gezien tussen de rijkdom van zijn leiders en de armoede van zijn bevolking. Sommige Indonesiërs behoren tot de rijkste inwoners van deze planeet. Wie een degelijke job wilt, koopt die gewoon af. Wie zin heeft om politie-agent te worden, betaalt gewoon 5.000.000 Rupiah, wat neerkomt op pakweg 70.000 frank.

ZEESCHILDPADDEN ONDER DE BIJL

De vernietiging van het tropische regenwoud in Indonesië kan internationaal op heel wat aandacht rekenen. Volgens de Indonesische overheid zelf verdwijnt er 809.000 ha per jaar. Als slot van dit artikel willen we het nog even hebben over, jawel, de zeeschildpadden. Weinig mensen weten immers dat Indonesië ook verantwoordelijk is voor één van de meest grootschalige en perfect legale dodingen van zeeschildpadden ter wereld. Zeeschildpadden zijn op wereldniveau een bedreigde diersoort. Bali is echter de lokatie van één van de grootste zeeschildpadschlachten ter wereld. Jaarlijks worden 20.000 stuks afgemaakt die je later terugvindt op menu's in restaurants, souvenirshops,... Traditioneel werden zeeschildpadden enkel in kleine hoeveelheden gedood in het kader van sommige religieuze festivals in het zuiden van Bali. De massale slachtingen van zeeschildpadden zijn vandaag de dag natuurlijk ingegeven door de behoefte om ze te verhandelen via de toeristische kanalen. Géén enkele van de beschermingsprotocollen die Indonesië totnogtoe ondertekende, werd konkreet geïmplementeerd...

- Gilbert Verbeken
- Marita Berghman

DICHLOORVOS LEGT LASTIGE MUGGEN EN VLEGEN HET ZWIJGEN OP... WIE DOET HET OMGEKEERDE?

Dichloorvos, een schadelijk pesticide voor mens en dier, zit nog steeds in de spuitbussen en strips om muggen en vliegen voorgoed het zwijgen op te leggen. BBL konstateerde deze zomer dat maar liefst 25 van de 115 in de handel verkrijgbare insectenverdelgers nog steeds dichloorvos bevatten. Grote merken als Baygon (van Bayer) en Vapona (van Shell) schrikken er niet voor terug om zowel verdelgers met als zonder dichloorvos op de markt te brengen.

Dichloorvos is een insectenbestrijdingsmiddel dat de directe werking van de vlieg- en ademhalingsspieren van het insect blokkeert. In de landbouw wordt het middel gebruikt om bladluis, de witte vlieg en rupsen te bestrijden. Ook voor andere dieren, waaronder vogels en vissen, is dichloorvos giftig. "25 van de 115 officieel in de handel verkrijgbare bestrijdingsmiddelen tegen insecten bevatten dichloorvos. We troffen de strips en spuitbussen ter bestrijding van vliegende insecten in huishoudens aan in GB, Delhaize, Di, Match, Unic, Makro, Colruyt en AVEVE", zegt BBL-beleidsmedewerker Karla Schoeters.

KAN HET WAT MINDER

Dichloorvos is een stof met schadelijke effecten voor mens en dier en was dan ook één van de 36 prioritaire (schadelijke) stoffen waarvoor de Derde Internationale Noordzeekonferentie (1990) een vermindering van 50% of meer vooropstelde tegen 1995 en dit in vergelijking met 1985. Een doelstelling die niet werd gehaald omdat in België het verbruik van dichloorvos sedert 1985 nog steeds een stijgende lijn vertoont.

"Bij mensen verstoort dichloorvos de werking van het zenuwstelsel, veroorzaakt het huidaandoeningen, hoofdpijn, misselijkheid, spierzwakte, coördinatiestoornissen en diarree. Bij grote inname kunnen ook verlammingen en kan zelfs een coma ontstaan", zegt Karla Schoeters. Het is geweten dat dichloorvos bij mensen kanker kan veroorzaken en dat het schadelijk is voor het centrale zenuwstelsel (Pesticide News 29, September 1995). Uit recente universitair

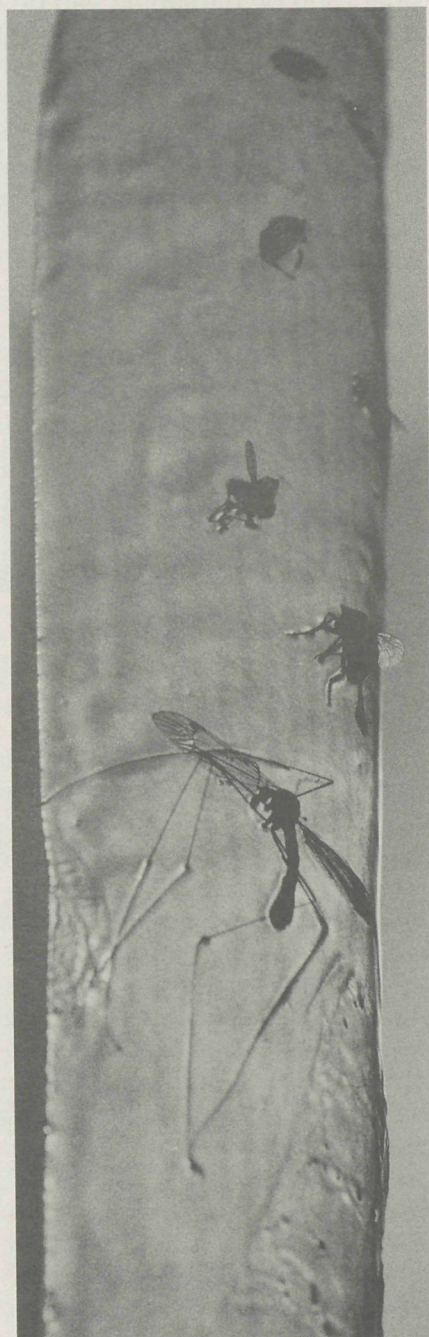
re onderzoeken (American Journal of Public Health, February 1995) is er daarenboven een rechtstreeks verband aangetoond tussen het gebruik van dichloorvos en kinderleukemie.

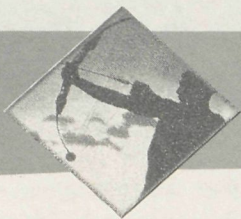
RISIKO'S AFDOENDE INGESCHAT

In het buitenland heeft men de risico's van dichloorvos reeds ingezien. In Nederland is het gebruik van dichloorvos in de landbouw, in privé tuinen en in serres verboden sedert 1 juni 1996. In de Verenigde Staten zal dichloorvos in de nabije toekomst zelfs volledig van de markt verdwijnen. Hoe zit het nu in ons land? Karla Schoeters: "BBL roept de Belgische overheid reeds geruime tijd op om een algemeen verkoops- en gebruiksverbod in te stellen. Alternatieven zijn immers meer dan voldoende voorhanden".

De bevoegde minister van Volksgezondheid Marcel Colla en Landbouw Karel Pinxten werden met deze vraag aangeschreven. Het kabinet Colla zwijgt in alle talen. Minister Pinxten maakte het dossier inmiddels over aan de Hoge Gezondheidsraad. Dit advies wordt in de loop van september verwacht. "Als uit de nieuwe gegevens inderdaad zou blijken dat dichloorvos schadelijk is voor mens en dier, zal de minister niet nalaten om de nodige maatregelen te nemen", liet de woordvoerder van minister Pinxten alvast weten. Wordt dus vervolgd. Intussen hoopt BBL dat de gewaarschuwde consument, de verpakking van de insecticiden zal raadplegen en produkten met dichloorvos in de winkelrekken zal laten staan.

• Danny Jacobs

NAAR EEN HERSTELPLAN NATUUR VOOR DE ZEESCHELDE.

MILIEUBEWEGING WEG VAN DE ZIJLIJN...

Op 17 juli 1996 sloot de milieubeweging een akkoord af met het Departement Leefmilieu en Infrastructuur van de Vlaamse Gemeenschap, de Administratie Waterwegen en Zeewezen en het Kabinet van de Minister van Openbare Werken en Ruimtelijke Ordening over de verdere ontwikkeling van het Schelde-estuarium. De plechtigheid vond plaats exakt anderhalf jaar na de ondertekening van het verdrag rond de uitdieping van de Westerschelde tussen Vlaanderen en Nederland. In de overeenkomst zet de milieubeweging een punt achter de juridische strijd die rond de uitdieping nog aan de gang was.

"Het opgeven van het juridisch verzet tegen de uitdiepingsplannen betekent natuurlijk niet dat de milieubeweging plots gewonnen zou zijn voor de uitdieping, laat staan dat zij vragende partij is voor de uitvoering ervan", verduidelijkt BBL-voorzitter Gust Feyen. De onzekerheid omtrent de effecten van de uitdieping op de bijzondere natuurwaarden in het Scheldebekken, op het overstromingsrisiko stroomopwaarts en op de ontwikkeling van het achterlandvervoer zijn slechts ten dele weggenomen. "De milieubeweging meent wel dat in de afgesloten overeenkomst meer uit te brand gesleept werd dan wat juridisch afdwingbaar leek".

AANSLEPEND VERZET

De uitdieping van de Westerschelde heeft in het verleden reeds veel stof doen opwaaien. Het verzet van de milieubeweging richtte zich in de eerste plaats op de ekologische gevolgen van de voorgenomen uitdieping en op de mogelijke effecten op het vlak van het overstromingsrisiko stroomopwaarts. BBL-beleidsmedewerker Bart Martens: *"De ekologische effecten van de uitdieping voor de Westerschelde zijn niet min. De rivier wordt verder 'gekanaliseerd', verhoogde stroomsnelheden in de verruimde vaargeul leiden tot een erosie van slikken en schorren in de buitenbocht van de rivier. Elders zullen stroomsnelheden afnemen, waardoor ondiepe delen van de rivier versneld aanzanden en ophogen. Uiteindelijk zal hierbij op termijn zo'n*

Milieubeweging en glas heffen het glas op de goede afloop van de overeenkomst' (Foto Eric Peustjens)

500 hectare intergetijdegebied verloren gaan. Juist deze intergetijdegebieden, die nu eens wel en dan weer niet volledig onder water staan, zijn belangrijke leefgebieden voor tal van planten en dieren".

BESCHERMENDE MAATREGELEN ENKEL IN NEDERLAND

Het steeds onder de aandacht brengen van de ekologische waarden van de Westerschelde en de gevolgen van de voorgenomen uitdieping op deze waarden, zorgde er mee voor dat in het verruimingsverdrag tussen Nederland en Vlaanderen een aantal beschermings- en herstelmaatregelen werd ingeschreven die het verwachte verlies aan slikken, schorren en ondiepe delen in het Schelde-estuarium moet voorkomen of compense-

ren. Daarnaast leggen de afgeleverde vergunningen een bagger- en stortstrategie op die bepaalde negatieve milieu-effecten beperken. Tenslotte voorzien onze Noorderburen ook in een uitgebreid monitorprogramma, waarmee de effecten van de uitdieping op het systeem zo goed mogelijk zullen worden in kaart gebracht.

"Alvast prima", waarschuwt Bart Martens, "Maar de herstelmaatregelen en de voorziene monitoring beperken zich echter enkel tot de Westerschelde op Nederlands grondgebied. Dit terwijl zich ook in de Zeeschelde op Belgisch grondgebied effecten zullen voordoen. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat Bond Beter Leefmilieu (BBL) één en ander trachtte te voorkomen via gerechtelijke stappen"

De Milieu-Route

Een basisopleiding milieukunde

JE WIL WEL, MAAR JE KAN NIET

Je bent lid van een kleine of grote natuur- of milieuvereniging, je bent actievoerder, je zetelt in de milieuraad, je bent vakbondsmilitant, je bent een kritisch consument ... Je krijgt te maken met allerlei milieudossiers, hinderlijke bedrijven, kwaliteitsverlies in je natuurgebied, reclame voor zogenaamde milieuvriendelijke producten, een milieuvergunningprocedure of openbaar onderzoek, ... Je moet of je wil je een mening vormen over het MAP, over MINA2, over het Structuurplan Vlaanderen, over het GNOP, ... Je zoekt de juiste manier om een aanslag op het leefmilieu aan te klagen, om je voorstellen ter verbetering te kunnen formuleren, om desnoods tot straatactie over te gaan, om een bezwaar- of beroepsprocedure op te starten, ...

En je stelt vast dat je de klok wel hoort, maar de klepel niet weet hangen, dat je onder tafel wordt gepraat door iemand die met veel rapporten en studies aantoonst dat je het bij het verkeerde eind hebt, dat je door je gemeente met een kluitje in het riet wordt gestuurd, dat je op je bedrijf niet de informatie krijgt waarop je recht hebt of, als je de informatie wel krijgt, niet weet wat het eigenlijk wil zeggen, ... Dat je met andere woorden niet beschikt over de juiste informatie en het juiste kader om milieu-problemen en -dossiers te begrijpen en in hun context te plaatsen en daaraan de juiste actie te koppelen.

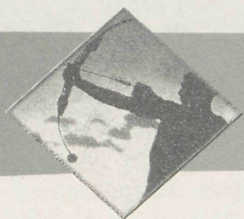
Je wil er dus meer over weten: weten wat er misloopt en wat de oorzaken en oplossingen zijn, weten wat er op dit ogenblik aan milieuproblemen gedaan wordt en welke alternatieven daarvoor bestaan, weten hoe je zelf in je eigen woon- en werkomgeving je steentje tot een ernstig milieubeleid kan bijdragen. Anderzijds heb je geen tijd of geen zin om twee jaar na elkaar en overdag een theoretische universitaire opleiding te volgen. Je zoekt een stevige, praktijkgerichte, milieu-opleiding op maat, die 's avonds doorgaat en niet te veel geld kost.

...nst niet enkel de relatie tussen de ielubeweging en de administratie zal beteren. Ook de verstandhouding tus- de verschillende bij het beleid van het elde-estuarium betrokken administra- kan er onderling door toenemen. Dit mmers een essentiële voorwaarde om kunnen komen tot een integraal water- leer. Tenslotte hoopt de milieukoepel de overeenkomst de Nederlandse rheid kan inspireren en ondersteunen het opzetten van een slagvaardig uurherstelplan voor de Westerschelde. *at herstelplan dreigt immers meer en er in het gedrang te komen door een eker maatschappelijk en bestuurlijk agvlak en door het inzetten van wette- e spitstechnologie die onder meer het est van de Nederlandse Raad van State d de noodzakelijke opmaak van een ieu-effektenrapport zou achterhalen*", luit Martens.

• Danny Jacobs

NAAR

V
M

Op 17 juli 1996 sloot de Infrastructuur van de Vlaamse Minister van Openbare Schelde-estuarium. De pleidingsdrag rond de uitdieping van de milieubeweging een pu

"Het opgeven van het juridisch tegen de uitdiepingsplannen bij natuurlijk niet dat de milieubeplots gewonnen zou zijn voor de ping, laat staan dat zij vragende p voor de uitvoering ervan", verdu BBL-voorzitter Gust Feyen. De oheid omtrent de effecten van de ping op de bijzondere natuurwa het Scheldebekken, op het ov mingsrisiko stroomopwaarts en ontwikkeling van het achterland zijn slechts ten dele weggenome milieubeweging meent wel dat in a sloten overeenkomst meer uit te gesleept werd dan wat juridisch a baar leek".

AANSLEPEND VERZET

De uitdieping van de Westerschelde in het verleden reeds veel stof doen opwaaien. Het verzet van de milieubeweging richtte zich in de eerste plaats op de ekologische gevolgen van de voorgenomen uitdieping en op de mogelijke effecten op het vlak van het overstromingsrisiko stroomopwaarts. BBL-beleidsmedewerker Bart Martens: *"De ekologische effecten van de uitdieping voor de Westerschelde zijn niet min. De rivier wordt verder 'gekanaliseerd', verhoogde stroomsnelheden in de verruimde vaargeul leiden tot een erosie van slikken en schorren in de buitenbocht van de rivier. Elders zullen stroomsnelheden afnemen, waardoor ondiepe delen van de rivier versneld aanzanden en ophogen. Uiteindelijk zal hierbij op termijn zo'n*

DE MILIEU-ROUTE

Elcker-Ik Provincie Antwerpen, een centrum voor volwassenenvorming, organiseert voor de eerste maal een cyclus die aan jouw behoefte voldoet: de Milieu-Route. 's Avonds, van oktober tot mei, begeleid door 'kenners' uit de milieubeweging, overheidsdiensten en lokale actiegroepen.

PROGRAMMA

Basisbegrippen uit biologie, ecologie en scheikunde (5 avonden)

Na de inleidende kennismakingsavond, beginnen we de Milieu-Route met enkele onmisbare basisbegrippen uit de biologie, de ecologie en de scheikunde. Biologe Ann Van der Auweraart (Elcker-Ik) zal deze basiskennis op een aangename manier toegankelijk maken. Deze basisbegrippen zullen in het vervolg van de Milieu-Route nog herhaaldelijk aan bod komen bij de probleembeschrijving van diverse milieuthema's.

Indeling van milieuproblemen en instrumenten voor milieubeleid (1 avond)

Milieuproblemen kunnen ingedeeld worden volgens hun effect op de omgeving, volgens de schaal waarop ze optreden, volgens vervuiliingsbron, ... Luc Goeteyn (medewerker van de MiNa-Raad) geeft een overzicht. Daarna volgt een handige beschrijving van het Vlaamse, provinciale en gemeentelijke milieu-apparaat, de diverse betrokken instanties en de belangrijkste instrumenten voor het voeren van een milieubeleid.

De ecologische dossiers...

We hebben vijf belangrijke milieuthema's uitgelekt waarvoor iedereen die lokaal actief is op een of andere manier te maken heeft of kan hebben. Voor elk thema zorgen we voor een probleembeschrijving, de oorzaken en mogelijke oplossingen, een stand van zaken op beleidsvlak, de mogelijke alternatieven en de mogelijkheden voor actie op lokaal vlak.

Energie (2 avonden + bezoekdag)

Eric Janseune (IZON) beschrijft het fenomeen energie. Wat is energie, wat is de rol ervan in diverse milieudossiers en op de samenleving ... ? Jan Vande Putte (Greenpeace) schetst het gevolgde energie(wan)beleid in België en de alternatieven die, o.a. voor een gemeentelijk energiebeleid, voorhanden zijn.

Ruimtelijke Ordening (3 avonden)

Rik De Baere (Bond Beter Leefmilieu) en Eric Grietens (Stedebouwrecht) maken je

nu eens wel en dan weer niet volledig onder water staan, zijn belangrijke leefgebieden voor tal van planten en dieren".

BESCHERMENDE MAATREGELEN ENKEL IN NEDERLAND

Het steeds onder de aandacht brengen van de ekologische waarden van de Westerschelde en de gevolgen van de voorgenomen uitdieping op deze waarden, zorgde er mee voor dat in het verruimingsverdrag tussen Nederland en Vlaanderen een aantal beschermings- en herstelmaatregelen werd ingeschreven die het verwachte verlies aan slikken, schorren en ondiepe delen in het Schelde-estuarium moet voorkomen of kompens-

op die bepaalde negatieve milieu-effecten beperken. Tenslotte voorzien onze Noorderburen ook in een uitgebreid monitorprogramma, waarmee de effecten van de uitdieping op het systeem zo goed mogelijk zullen worden in kaart gebracht.

"Alvast prima", waarschuwt Bart Martens, "Maar de herstelmaatregelen en de voorziene monitoring beperken zich echter enkel tot de Westerschelde op Nederlands grondgebied. Dit terwijl zich ook in de Zeeschelde op Belgisch grondgebied effecten zullen voordoen. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat Bond Beter Leefmilieu (BBL) één en ander trachtte te voorkomen via gerechtelijke stappen"

wegwijs in het hele kluwen van ruimtelijk ordening, overtredingen en versnippering van onze ruimte. Het Structuurplan Vlaanderen en de gevolgen ervan voor het lokale beleid, krijgen uiteraard ruime aandacht.

Afval (2 avonden en 1 bezoekdag)

Filip Lenders (Elcker-Ik Milieu en Koepel van Vlaamse Kringloopcentra) laat je kennismaken met het afvalprobleem, het afvalbeleid en alternatieven op vlak van preventie, hergebruik en recyclage.

Industriële verontreiniging (2 avonden en 1 bezoekdag)

De belangrijkste lucht-, bodem- en waterverontreiniging veroorzaakt door economische activiteiten wordt hier geanalyseerd. In dit onderdeel komt ook het VLAREM met al zijn bepalingen en procedures aan bod.

Verdroging, verzilting, verzuring, vermesting (3 avonden en 1 bezoekdag)

Vier V's die tegelijk veel te maken hebben met water, (kwaliteits)verlies van natuurwaarden en landbouw. Jan de Schutter (Aminal, afdeling Water) vertelt over de ecologische mechanismen die de waterkwaliteit en -kwantiteit bedreigen en de gevolgen die ze hebben. Bart Martens (Bond Beter Leefmilieu) neemt het hoe en waarom van Mestactieplan met ons door.

En verder ... (2 avonden)

Dit deel van het programma is nog niet ingevuld, maar laten we voorlopig open. Je kan zelf mee bepalen welke inhoud deze avonden moeten krijgen.

Uitdieping en bevraging

Ecologie versus economie ?

Duurzame ontwikkeling ? (3 avonden)

We plaatsen de hogerbeschreven items en problemen worden in een breder kader van duurzame ontwikkeling, wat dat woord ook moge betekenen. De onderlinge wisselwerking en de relatie met de derdewereldproblematiek worden benadrukt. Ook het spanningsveld tussen economie en ecologie bij het realiseren van die zogenaamde duurzame ontwikkeling komt aan bod. Welke werkinstrumenten voor duurzame ontwikkeling zijn er voorhanden (milieugebruiksruimte enz. ...) en hoe ga je ermee om ? Chris Ceustermans (Elcker-Ik Milieu) begeleidt deze avonden.

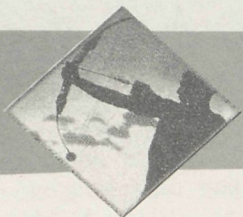
De diepere oorzaken van het ecologische probleem in onze samenleving (2 avonden)

De oorsprong van heel wat ecologische problemen is niet technisch, maar is te vinden in de wijze waarop we met elkaar omgaan. Ook de machtsverhoudingen in de samenleving en onze (instrumentele) kijk op productie, natuur en wonen, kunnen motors zijn van zowel vernietigende als opbouwende mechanismen. Roger Jacobs en Johnny Lenaerts, de uitgevers van het tijdschrift VerZ, zullen op dergelijke vragen dieper ingaan. Al jaren bestuderen zij zowel sociale als ecologische thema's en zijn ze vertrouwd met denkers zoals Murray Bookchin.

ast niet enkel de relatie tussen de ieubeweging en de administratie zal beteren. Ook de verstandhouding tusde verschillende bij het beleid van het elde-estuarium betrokken administra kan er onderling door toenemen. Dit mmers een essentiële voorwaarde om tunnen komen tot een integraal water eer. Tenslotte hoopt de milieukoepel de overeenkomst de Nederlandse rheid kan inspireren en ondersteunen het opzetten van een slagvaardig urherstelplan voor de Westerschelde. at herstelplan dreigt immers meer en er in het gedrang te komen door een eker maatschappelijk en bestuurlijk agvlak en door het inzetten van wette e spitstechnologie die onder meer het est van de Nederlandse Raad van State d de noodzakelijke opmaak van een ieu-effektenrapport zou achterhalen", luit Martens.

• Danny Jacobs

DE MILIEU-ROUTE PRAKTISCH

NAAR

V

M

Op 17 juli 1996 sloot de Vlaamse Infrastructuur van de Vlaamse Minister van Openbare Schelde-estuarium. De pleidooi draagt rond de uitdieping van de milieubeweging een puur

"Het opgeven van het juridisch tegen de uitdiepingsplannen bij natuurlijk niet dat de milieubeweging plots gewonnen zou zijn voor de pleidooi, laat staan dat zij vragende pleidooi voor de uitvoering ervan", verduidelijkt BBL-voorzitter Gust Feyen. De onzekerheid omtrent de effecten van de uitdieping op de bijzondere natuurwaarden van het Scheldebekken, op het overstromingsrisico stroomopwaarts en ontwikkeling van het achterland zijn slechts ten dele weggenomen. milieubeweging meent wel dat in de sloten overeenkomst meer uit te halen gesleept werd dan wat juridisch af te baar leek".

AANSLEPEND VERZET

De uitdieping van de Westerschelde in het verleden reeds veel stof doen opwaaien. Het verzet van de milieubeweging richtte zich in de eerste plaats op de ekologische gevolgen van de voorgenomen uitdieping en op de mogelijke effecten op het vlak van het overstromingsrisico stroomopwaarts. BBL-beleidsmedewerker Bart Martens: *"De ekologische effecten van de uitdieping voor de Westerschelde zijn niet min. De rivier wordt verder 'gekanaliseerd', verhoogde stroomsnelheden in de verruimde vaargeul leiden tot een erosie van slikken en schorren in de buitenbocht van de rivier. Elders zullen stroomsnelheden afnemen, waardoor ondiepe delen van de rivier versneld aanzanden en ophogen. Uiteindelijk zal hierbij op termijn zo'n*

INSCHRIJVINGSTROOK

TERUG TE ZENDEN

MILIEURROUTE

KODE **KEO 001**

Naam:

Straat + huisnr:

Postnr:

Gemeente:

Tel. (overdag):

Rek.nr:

Geb.datum:

Beroep:

Wijze van betaling:

- ◆ per overschrijving op rek. nr. 001-2593542-32 van VHS Elcker-Ik Prov. Antwerpen
- ◆ met cheque op naam

- Vergeet niet op uw overschrijving de naam van de kursist en de kursuskode te vermelden!
- U bent pas ingeschreven vanaf het moment dat wij uw betaling ontvangen hebben.
- Strook terugsturen naar:
Elcker-Ik provincie Antwerpen vzw, Breughelstraat 31-33, 2018 Antwerpen

nu eens wel en dan weer niet volledig onder water staan, zijn belangrijke leefgebieden voor tal van planten en dieren".

BESCHERMENDE MAATREGELEN ENKEL IN NEDERLAND

Het steeds onder de aandacht brengen van de ekologische waarden van de Westerschelde en de gevolgen van de voorgenomen uitdieping op deze waarden, zorgde er mee voor dat in het verruimingsverdrag tussen Nederland en Vlaanderen een aantal beschermings- en herstelmaatregelen werd ingeschreven die het verwachte verlies aan slikken, schorren en ondiepe delen in het Schelde-estuarium moet voorkomen of kompenseren.

op die bepaalde negatieve milieu-effecten beperken. Tenslotte voorzien onze Noorderburen ook in een uitgebreid monitorprogramma, waarmee de effecten van de uitdieping op het systeem zo goed mogelijk zullen worden in kaart gebracht.

"Alvast prima", waarschuwt Bart Martens, "Maar de herstelmaatregelen en de voorziene monitoring beperken zich echter enkel tot de Westerschelde op Nederlands grondgebied. Dit terwijl zich ook in de Zeeschelde op Belgisch grondgebied effecten zullen voordoen. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat Bond Beter Leefmilieu (BBL) één en ander trachtte te voorkomen via gerechtelijke stappen"

TE GROOT POLITIEK DRAAGVLAK

"Al snel kwamen we echter tot het inzicht dat doorgedreven juridisch verzet weliswaar tot uitstel van de uitdiepingsplannen zou kunnen leiden, maar niet tot afstel ervan. Daarvoor leek het politiek draagvlak voor de uitdieping te groot. Bovendien zouden de juridische beroepsprocedures inhoudelijk weinig bijkomen-de garanties voor een effectief natuurherstel kunnen opleveren", verduidelijkt Gust Feyen. Zo is het juridisch hoe dan ook kwasi onmogelijk om via een beroep bij de Nederlandse Raad van State, herstel- of natuurcompensatiemaatregelen af te dwingen op Vlaams grondgebied. Feyen: *"Wij menen dan ook dat de overeenkomst die we onlangs met de overheid afsloten meer garanties voor een effectief natuurherstel inhoudt dan eventueel afdwingbaar zou zijn in een juridische procedure"*.

EVENWICHTIG AKKOORD

De overeenkomst voorziet immers in het uittekenen van een ambitieus natuurherstelplan voor de Zeeschelde door het Instituut voor Natuurbehoud. Dit omvat

onder meer de realisatie van de meest milieuvriendelijke alternatieven voor de verschillende dijkwerken die in het kader van het Sigmaphan nog moeten worden uitgevoerd. Het plan omvat verder in de natuurlijke inrichting van het overstromingsgebied Kruikeke-Bazel-Rupelmonde, alsook in het optimaal beheer van de bestaande overstromingsgebieden.

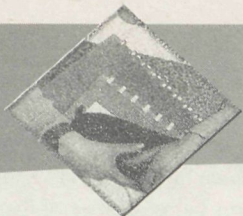
Bovendien voorziet de overeenkomst in een gestructureerd overleg met de administratie. *"Voortaan zullen we niet meer met elkaar praten via onze advocaten in gerechtszalen, maar rechtstreeks, in vertrouwen en met respect voor ieders eigenheid en rol. De milieubeweging zal hierdoor meer van nabij betrokken worden bij en mee vorm kunnen geven aan het te voeren beleid in het Scheldebekken",* hoopt de BBL-voorzitter. Dit moet de milieuverenigingen in staat stellen om korter op de bal te kunnen spelen, meer te wegen op het besluitvormingsproces en indien nodig de alarmklok te luiden als blijkt dat bepaalde herstelwerken te traag vorderen of het opgezette monitorprogramma wijst op onvoorziene effecten.

BBL verwacht dat met deze overeen-

komst niet enkel de relatie tussen de milieubeweging en de administratie zal verbeteren. Ook de verstandhouding tussen de verschillende bij het beleid van het Schelde-estuarium betrokken administraties kan er onderling door toenemen. Dit is immers een essentiële voorwaarde om te kunnen komen tot een integraal waterbeheer. Tenslotte hoopt de milieukoepel dat de overeenkomst de Nederlandse overheid kan inspireren en ondersteunen bij het opzetten van een slagvaardig natuurherstelplan voor de Westerschelde. *"Dat herstelplan dreigt immers meer en meer in het gedrang te komen door een onzeker maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak en door het inzetten van wettelijke spijstechnologie die onder meer het arrest van de Nederlandse Raad van State rond de noodzakelijke opmaak van een milieu-effectenrapport zou achterhalen",* besluit Martens.

• Danny Jacobs

NIEUW DEKREET OP HET NATUURBEHOUD IN DE MAAK

Eind juli keurde de Vlaamse Regering het voorontwerp van het dekreet op het natuurbehoud goed en zette hiermee een belangrijke stap in de realisatie van een nieuwe natuurwetgeving. Op zich is dit uiteraard verdienen. De oude natuurbehoudswet van '73 blijkt immers te weinig slagvaardig om een offensief natuurbeleid te kunnen voeren. Deze wet heeft dan ook de achteruitgang van de natuur in Vlaanderen niet kunnen stuiten. Een steeds groter aantal dieren en planten wordt zeldzaam en zijn in hun voortbestaan bedreigd. Ook bepaalde biotopen worden steeds zeldzamer.

De huidige wetgeving inzake natuurbehoud garandeert inderdaad alles behalve een degelijk natuurbeleid. Van een aantal essentiële beleidsinstrumenten zoals de (her)inrichting van een bepaald gebied in functie van de te realiseren natuur, een voorkooprecht voor de overheid voor het verwerven van - voor het natuurbeleid belangrijke gebieden - en een algemene zorgplicht is helemaal geen sprake. Dit terwijl de belachelijk lage strafmaat en het ontbreken van een regeling voor herstel- of compensatie van natuurschade, nauwelijks enige handhaving mogelijk maken. "Het feit dat het nieuwe ontwerpdekreet hiertoe wel mogelijkheden biedt, betekent alleszins een stap vooruit", oordeelt BBL-beleidsmedewerker Bart Martens. "Maar dat wil echter niet zeggen dat voor de milieubeweging alles

koek en ei is. Wil het ontwerpdekreet een werkbaar instrument worden om op het terrein een trendbreuk te realiseren, dan zal het op tal van punten nog moeten worden bijgestuurd". Zo vindt de milieubeweging dat de gebieden met een hoofdfunctie natuur, waarbinnen een actief natuurbeleid moet gevoerd worden, afgebakend moeten kunnen worden los van de bestemmingen op de huidige gewestplannen. Bovendien is BBL de mening toegedaan dat instrumenten zoals natuurinrichting en voorkooprecht ruimer moeten kunnen toegepast worden. Natuur moet overal beschermd kunnen worden, iets waar in het kader van het Europees jaar van het Natuurbehoud trouwens nog de nodige aandacht voor werd gevraagd.

NETWERK AANEENGESLOTEN NATUURGEBIEDEN

Sinds de Richtnota Groene Hoofdstructuur van Vlaanderen van 21 maart '91 is ook bij het beleid de visie doorgedrongen dat een effectief natuurbeleid alleen mogelijk is door het behoud, het herstel en de ontwikkeling van natuurwaarden in een netwerk van grote of samenhangende kleinere gebieden met hoge actuele natuurwaarden of een rijk ekologisch potentieel. "In het nieuwe ontwerpdekreet op het natuurbehoud kan de natuurlijke structuur echter alleen worden afgebakend binnen bepaalde bestemmingen op het gewestplan", stelt Bart Martens. "Maar deze bestemmingen zijn sterk versnipperd en dekken lang niet alle gebieden met actuele of potentiële natuurwaarden. Van een samenhangend

en coherent netwerk van gebieden is binnen de huidige gewestplannen hoedanook geen sprake. Zulk netwerk afbakenen binnen de weerhouden bestemmingen is onmogelijk". Om het netwerkconcept toch overeind te kunnen houden moet de afbakening volgens de milieubeweging kunnen gebeuren los van de bodembestemmingen. Bart Martens: "Indien men de verschillende categorieën van de natuurlijke structuur wil blijven koppelen aan bepaalde bestemmingen op de gewestplannen, dan moet een geïntegreerde procedure worden uitgewerkt waarin zowel de afbakening van de gebieden van de natuurlijke structuur als de noodzakelijke bestemmingswijzigingen tegelijkertijd worden aangepakt". Op die manier kan men volgens de milieubeweging ook invulling geven aan de 38.000 ha 'groene gewestplanwijzigingen' die in het kader van het Ruimtelijke Structuurplan Vlaanderen zijn voorzien. Indien men eerst moet wachten op de noodzakelijke gewestplanwijzigingen om de afbakeningsprocedure voor de natuurlijke structuur te kunnen inzetten, dan krijgt men een onnodige opeenstapeling van procedures en wordt de realisatie van de natuurlijke structuur alleen maar vertraagd.

BIJSTURING EN OPERATIONALISERING

Om de nog steeds verdergaande achteruitgang van de natuur in Vlaanderen te kunnen stuiten en een inhaaloperatie op gang te kunnen brengen, vereist het ontwerpdecreet nog andere bijsturingen. De milieubeweging zal hiertoe binnen het MiNaraadadvies de nodige aanzetten geven en zal ook hierna nog de nodige inspanningen leveren om te wegen op de politieke

besluitvorming terzake. "Toch zal ook met de goedkeuring van een nieuw decreet door de Vlaamse Raad in het najaar, de kous niet af zijn", waarschuwt Bart Martens. "Het ontbreken van slagvaardige instrumenten in de oude wet is slechts een

van de oorzaken van het feit dat de natuur in Vlaanderen nog steeds achteruitgaat". Martens verwijst hierbij naar de volstrekt ontoereikende financiële middelen voor de aankoop van natuurgebieden, het gebrek aan personeel voor het beheer en het toezicht ervan en de onvoldoende doorwerking van het natuurbeleid naar andere beleidssectoren zoals het vergunningenbeleid en het landbouwbeleid. Ook het uitblijven van uitvoeringsbesluiten is een belangrijke faktor geweest in de achteruitgang van de natuur in Vlaanderen.

"Als na de bijsturing en goedkeuring van het nieuw decreet ook deze euvels niet weggerukt worden, dan zal op het terrein van een trendbreuk niet veel te merken zijn", aldus nog Bart Martens. "Als ook nu de uitvoeringsbesluiten uitblijven, dan wordt het nieuwe decreet niet meer dan een lege doos, waarmee Vlaanderen niet aan de internationale verplichtingen inzake natuurbehoud zal kunnen voldoen".

VEN, GEN, GENO EN IVON : WHAT'S IN A NAME?

De natuurlijke structuur bestaat uit het Vlaams Ekologisch Netwerk (VEN) - waar natuur duidelijk de hoofdfunctie is - en het Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk (IVON) - waar natuur, land- en bosbouw nevensgeschikt zijn aan elkaar. Het VEN is opgebouwd uit Grote Eenheden Natuur (GEN's) en Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling (GENO's), de eigenlijke kerngebieden van de natuurlijke structuur. Het IVON wordt gevormd door natuurverwevings- en natuurverbindingsgebieden. Het is de bedoeling om binnen de 5 jaar 125.000 ha VEN en 150.000 ha verwevingsgebieden te realiseren. Voor de gebieden van de natuurlijke structuur wordt een beheersplan met een beheersvisie opgesteld. Gebiedsspecifieke reglementaire maatregelen voor het behoud, de ontwikkeling en het herstel van de natuur en het natuurlijk milieu blijven beperkt tot het VEN. Binnen het IVON kunnen ten aanzien van de gebruikers van de open ruimte enkel 'stimulerende' maatregelen genomen worden ter bevordering van de biologische diversiteit.

Het nieuwe decreet: what's new?

Het nieuwe decreet op het natuurbehoud probeert enerzijds de realisatie van een netwerk van natuurgebieden mogelijk te maken. Zo'n ekologisch netwerk is noodzakelijk voor het overleven van tal van organismen. Dieren en planten hebben immers nood aan een voldoende groot leefgebied om randinvloeden het hoofd te kunnen bieden. Ze moeten ook met elkaar kunnen 'kommuniseren'.

Het decreet voorziet ook in een aantal nieuwe beleidsinstrumenten die kunnen ingezet worden om de natuur en het natuurlijk milieu in Vlaanderen te behouden, te ontwikkelen én te herstellen. Veel van die instrumenten zijn vergelijkbaar met de instrumenten die reeds jarenlang worden toegepast in het landbouwbeleid om de agrarische structuur te versterken. Zo wordt naar analogie met de ruilverkavelingen de mogelijkheid geboden om ook ten behoeve van de natuur bepaalde gebieden te gaan (her)inrichten. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het terug meanderen van een waterloop. Vergelijkbaar met wat in de pachtwet is opgenomen inzake voorkoop van gronden, regelt het nieuwe decreet op natuurbehoud ook de mogelijkheid van voorkoop voor de overheid en natuurverenigingen voor de verwerving van voor de natuur belangrijke gebieden.

MINA-RAAD GEEFT KONSTRUKTIEF ADVIES OVER HET ONTWERP-MILIEUBELEIDSPAN.

De Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen (de MiNa-Raad) heeft in twee raadszittingen een dubbeladvies uitgebracht over het ontwerp-milieubeleidsplan: een advies in hoofdlijnen en een gedetailleerd advies. De MiNa-Raad stelt dat het ontwerpplan een stap vooruit is in de richting van een Vlaams beleid voor duurzame ontwikkeling. Tegelijk geeft de MiNa-Raad vele mogelijke aanvullingen en wijst de Raad op een aantal gebreken. Hiermee hoopt de MiNa-Raad dat het milieubeleid de komende 5 jaar nog beter zou bijdragen tot duurzame ontwikkeling in Vlaanderen.

De MiNa-Raad heeft op twee zittingen zijn discussies afgerond over het ontwerp-milieubeleidsplan. Hieraan zijn twee maanden voorbereiding voorafgegaan. De partners in de Raad (milieubeweging, werkgevers- en werknemersorganisaties, landbouw, experts,...) hebben honderden opmerkingen ingebracht, die verwerkt werden in een uitgebreide bespreking. Op basis hiervan stelde de MiNa-Raad ook een advies in hoofdlijnen vast, waarin de bedenkingen staan waar alle partners in de Raad zeer duidelijk aandacht voor vragen. De milieubeweging en de sociaal-ekonomische partners hebben zich bij deze werkzaamheden wederzijds zeer konstruktief opgesteld.

AANDACHT VOOR MILIEUGE-BRUIKSRUIMTE

Wat de lange termijn betreft, stelt de MiNa-Raad dat verantwoorde doelstellingen voor het milieubeleid pas mogelijk zijn als de Vlaamse regering weet waar zij de komende dertig jaar naar toe wil. 'Duurzame ontwikkeling' gaat immers over de behoeften van de huidige, maar ook van de komende generaties. Hierbij hebben de ontwikkelingen op wereldvlak, de voorraden aan grondstoffen en het vermogen van het milieu tot regeneratie elk hun belang. De MiNa-Raad beveelt dan ook aan om aandacht te besteden aan de notie 'milieugebruiksruimte', zodat met het volgende milieubeleidsplan échte doelstellingen voor de lange termijn voorgesteld zouden kunnen worden.

Voor de planperiode zelf vraagt de MiNa-Raad vooral duidelijke doelstellingen. Het ontwerpplan moet aangeven wat men door middel van dit voorgestelde bijkomende beleid hoopt te realiseren aan verbeterde milieukwaliteit. Tijdens de planperiode moet ook gewerkt worden aan een nog samenhangender en omvattender geheel van milieukwaliteitsnormen, dat tijdig uitvoering geeft aan de internationale verdragen.

Integratie is een sleutelwoord in het ontwerpplan. Vooreerst gaat het om interne integratie van het milieubeleid. Inhoudelijk vindt de Raad het een goede zaak dat het natuur-

beleid geïntegreerd wordt in het milieubeleid, maar vraagt wel dat een zekere eenheid in het natuurbeleid bewaard zou worden. Alleszins waardeert de MiNa-Raad het dat naar de partikulier gepoogd zal worden om te komen tot de 'één-loket-benadering'. Terecht besteedt het ontwerpplan ook aandacht aan externe integratie, aan de doorwerking van het milieubeleid in andere administraties zoals in het beleid van provincies en gemeenten. Deze doorwerking is echter nog niet volledig tot zijn recht gekomen: ze zou immers effect moeten hebben tot in de doelstellingen van deze instellingen toe. Vandaar dat de visie en het engagement van de Vlaamse regering zo belangrijk is. De MiNa-Raad roept de regering dan ook op om alle acties, agendapunten en initiatieven die in het ontwerpplan staan voorgesteld in overweging te nemen bij het bindend verklaren van het plan.

BEVOLKING SENSIBILISEREN

Omwille van de externe integratie hecht de MiNa-Raad ook veel belang aan het doelgroepenbeleid: alle maatschappelijke krachten moeten geëngageerd worden. Hier is de Raad eerder kritisch. Het milieubeleid moet meer bewust gebruik maken van de zgn. 'intermediaire doelgroepen', t.t.z. organisaties en groepen die brede lagen van de bevolking en het bedrijfsleven kunnen aanspreken en sensibiliseren. Ook de

methodiek zou beter kunnen, en de MiNa-Raad geeft hier vele suggesties. Een sociaal-ekonomische inschatting van baten en kosten van de milieuproblemen en de milieumaatregelen is zeker nodig, wil men in de toekomst op een aanvaardbare informatiebasis met de doelgroepen discussiëren.

Wat de instrumenten betreft, is de MiNa-Raad het er mee eens dat de milieuwetgeving doelmatiger, efficiënter en eenvoudiger moet worden. Er moet dus een evaluatie komen van de bestaande regelgeving en een goede voorbereiding van de uitvoeringsbesluiten bij de recentste dekreten. Tegelijk moet de milieuwetgeving verder herzien worden, waarbij handhaving, milieu-effekt-rapportage en vergunningen de prioriteit hebben. De MiNa-Raad besteedt ook aandacht aan gedragsbijsturing via ekonomische instrumenten. Toch beveelt de Raad hier voorzichtigheid aan en geeft konstruktieve opmerkingen bij de heffingen die in het ontwerpplan voorgesteld worden.

MENSEN EN MIDDELEN NODIG

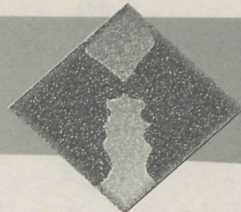
Tot slot kan dit geïntensifieerde milieubeleid niet vooruit zonder mensen en middelen. Dit plan zal meer mensen vergen, aangezien er vele taken bijkomen. Dat zal vooral leiden tot een interne reorganisatie. De Raad wenst dat gewaakt wordt over de goede taakverdeling onder en samenwerking

tussen de overheidsdiensten die met milieu bezig zijn. Het milieubeleidsplan zal ook geld vergen. Hier ontwikkelt de MiNa-Raad een tweestapsredenering: eerst is er de vraag wat gefinancierd moet worden door de overheid, en ten tweede is er de vraag hoe de overheid dat zal financieren. Alleszins vraagt de MiNa-Raad een globale prognose van het pakket uitgaven dat het milieubeleid de komende jaren zal in beslag nemen. Eventueel is er overigens een afname mogelijk van budgetposten binnen of buiten het milieubeleid, indien er na evaluatie blijkt dat de daaraan gekoppelde beleidslijnen niet bijdragen tot de milieubeleidsdoelstellingen of tot duurzame ontwikkeling.

De belangrijkste konklusie is dat dit ontwerpplan pas kan leiden tot duurzame ontwikkeling in Vlaanderen, als de gehele Vlaamse regering er zich achter stelt. Tegelijk moet het plan op sommige vlakken (doelstelling voor de planperiode en op lange termijn, gebiedsgericht beleid, sociaal-ekonomische inschatting en financiering van de maatregelen) nog beter uitgewerkt worden. Slechts zo zal het milieubeleid de komende 5 jaar geloofwaardig genoeg zijn om de doelgroepen mee te krijgen in een proces naar duurzame ontwikkeling.

• Rik De Baere

JAGEN OP UITGEZETTE FAZANTEN IN HET BOS? NATUURLIJK OF NIET?

Jan Rodts, directeur van het Koninklijk Belgisch Verbond voor de Bescherming van de Vogels vzw (KBVBV)

Door middel van het uitzetten van fazanten trachten jagers het aantal jachtdieren te vergroten zodat hun oogst dan niet afhankelijk is van het broedsukses. Het uitzetten van fazanten heeft uitsluitend tot doel er meer tijdens het jachtseizoen te kunnen schieten. Het uitzetten verhoogt de draagkracht van het biotoop niet, zodat er in de winter niet meer individuen kunnen overleven dan voorheen. De broedpopulatie neemt dus niet toe. Uitzetten leidt ook zelden tot meer dan een tijdelijke verhoging van de populatie. Bovendien kennen uitgezette dieren de regels in de natuur niet.

Omdat ze dit nooit hebben geleerd, hebben ze moeilijkheden bij het zelfstandig zoeken naar voedsel. Dit lossen de jagers op door te blijven voederen. Een ander probleem is dat uitgezette dieren (half) tam zijn en daardoor onbekend zijn met roofdieren. Vele fazanten vallen ten prooi. Jagers zullen daarom proberen de roofdieren, die hun jachtwild kunnen bedreigen, zoveel mogelijk te verwijderen. Uitzetten van fazanten is ook schadelijk voor het hele ecosysteem. Zo'n 38% van het voedselpakket van de fazant bestaat uit dierlijk materiaal, gaande van insecten (bv. moeras-sprinkhaan) en slakken tot amfibieën, reptielen (bv. hagedissen) en kleine zoogdieren. Uitzette fazanten kunnen ook een bedreiging vormen voor andere diersoorten via de verspeiding van ziekten en parasieten en via concurrentie met wilde hoenderachtigen, zoals Patrijs, Korhoen en Hazelhoen (Ardennen), via verstoring van nest- en paaractiviteiten, nestparasitisme, verstoring tijdens het broedproces...

Het uitzetten heeft dus niets met natuur-, wild- of faunabeheer te maken maar beperkt zich tot de jachtvreugde en het plezier van het afschot. Uiteraard zijn ook heel wat belangengroepen betrokken bij de fazantenkermis, zoals kwekerijen, jachtrechthouders die tegen betaling jagers uitnodigen op hun terrein, wildhandelaars, restaurateurs,... Vogelbescherming Vlaanderen zal bij de Raad van State een verzoekschrift tot nietigverklaring indienen via een spoedprocedure.

De beslissing van minister Kelchtermans om het uitzetten van fazanten voor de jacht met twee jaar te verlengen, deed de voorbije weken de hetze tussen dierenbeschermers en jagers opnieuw hoog oplopen. Via de bepalingen in het jachtdecreet van 24 juli '91 werd het uitzetten van wild reeds verboden. Bij wijze van overgangsmaatregel werd het uitzetten van wild echter nog toegestaan tot de datum van de officiële opening van de jacht in '96 (1 juli). Met het nieuwe besluit wordt het uitzetten nu met 2 jaar verlengd, tot en met 30 juni '98. En daarover lopen de meningen nogal uiteen...

Roger Locy, Vereniging voor de Promotie van het Weidelijk Jagen (Agrosso)

De hoofddoelstelling van de Vereniging voor de Promotie van het Weidelijk Jagen (Agrosso) is dat zoveel mogelijk dieren zo lang mogelijk in zo goed mogelijke omstandigheden kunnen leven. Het is dus niet zo dat Agrosso erop uit is om zoveel mogelijk jagers in te lijven bij de vereniging, we zijn in eerste instantie bekommerd om de omstandigheden waarin de dieren leven. Dat blijkt ook uit de instrumenten die we tijdens de jacht bij ons dragen: in eerste instantie is dat onze verrekijker, dan maar is dat ons geweer.

We stellen evenwel vast dat het totaal natuurlijk evenwicht de voorbije decennia steeds meer verstoord wordt door de mens. Denken we maar aan de steeds toenemende bebouwing, aanleg van wegen, vervuiling,... Met Agrosso willen we als jagers helpen om een aanzienlijke bijdrage te leveren om dat evenwicht te herstellen. Agrosso wil oogsten op kwantiteit na een natuurlijke selectie van zwakke en zieke dieren.

Agrosso is geen voorstander om vlak voor het jachtseizoen fazanten uit te zetten. We vinden evenwel dat het wél moet kunnen wanneer er een voldoende goed samengesteld biotoop is dat ruimte biedt voor meer dieren. Op die manier kunnen jonge fazanten worden uitgezet en kunnen ze verder evolueren naar volwassen, echte en wilde fazanten. De dieren moeten tijdig worden uitgezet zodat er tijdens het jachtseizoen geen verschil meer is tussen de wilde en de uitgezette fazanten.

We gaan niet akkoord met de kritiek van de dierenbescherming. Vooreerst omdat dergelijke organisaties teveel inspelen op het sentiment van de mensen en de dieren ook 'verpersoonlijken'. Daarnaast zijn we er ook van overtuigd dat de dierenbeschermers helemaal geen respect hebben voor de mening van andersdenkenden. Omgekeerd is het wel even anders: met Agrosso hebben we bijvoorbeeld het grootste respect voor vegetariërs...

Tenslotte nog dit: als jagers worden we steeds voorgesteld als wreedaardige 'killers'. Terwijl net vaststaat dat de dood door een kogel een veel zachtere dood is dan de dood met, bijvoorbeeld, de hakbijl van een slager...

SPAARLAMPEN: STAP VOOR STAP NAAR DE DEFINITIEVE DOORBRAAK?

Het energie- en milieutema ligt goed in de markt. Enerzijds wordt duidelijk dat een indringend politiek debat over de energiesector niet lang meer op zich zal laten wachten. Anderzijds is het evenzeer een interessante vaststelling dat ook de commerciële markt van energiezuinige producten en toepassingen met zonne-energie langzaam maar zeker groeit. Toch is het assortiment van dergelijke producten nog steeds heel marginaal en blijven er ontegensprekelijk barrières die de konsument ervan weerhouden in de winkel daadwerkelijk een spaarlamp of een radiootje met foto-voltaïsche cellen in zijn karretje te leggen.

Zonne-energie is lange tijd synoniem gebleven voor buitenverlichting met foto-voltaïsche cellen. Steeds meer echter worden ook andere gadgets op zonne-energie gelanceerd. Zo kan je in de winkel bijvoorbeeld steeds vaker een 'solar ventilator', een 'solar-radio' of een 'solar-batterijlader' aantreffen. De belangrijkste milieuwinst kan je nog steeds realiseren door te investeren in zuinige huishoudelijke apparaten. Energiezuinige lampen en frigo's krijgen terecht steeds meer aandacht.

TE WEINIG INFORMATIE

Toch blijven de verkoopresultaten dus marginaal en vergt de promotie van dergelijke producten een effectieve ondersteuning van beleids- of intermediaire niveau's. Van de van hier naar daar spurtende konsument mag je niet verwachten dat hij of zij telkens een gunstige en milieubewuste keuze maakt. Er is immers vaak geen akkurate informatie over de impact van een produkt voorhanden, soms zijn de produkten te duur en dikwijls speelt ook het gewoontegedrag een rol. We vinden allemaal eigenlijk wel dat iedereen spaarlampen zou moeten installeren, ze effectief aankopen blijkt vaak echter nog iets anders. De weerstand blijft groot en de konsument blijft zich vragen stellen of de kwaliteit van spaarlampen wel even goed is, of ze niet teveel kosten, of ze wel passen in het interieur,... Zo leeft er bijvoorbeeld bij heel wat konsumenten het hardnekkige vooroordeel dat spaarlampen alleen maar koud licht afge-

ven. Terwijl dit helemaal niet het geval is. Toch zijn de voordelen van een spaarlamp zo klaar als een klontje. Als je even uitkijkt, betaal je voor een spaarlamp van 20 Watt ongeveer 600 frank en ongeveer 1000 frank in verbruik (200 kWh) gedurende haar gehele levensduur, ongeveer 10.000u. Voor dezelfde levensduur en dezelfde lichthoeveelheid mag je 10 gloeilampen van 100W aankopen voor 450 frank en betaal je al gauw 5.300 frank verbruikskosten. Een rekensommetje zorgt voor ongeveer 4.000 frank verschil per lamptype over de hele levensduur. Dergelijke lampen zijn dan ook uitermate goed geschikt voor plaatsen waar je gedurende lange periodes licht nodig hebt.

TL-LAMP BLIJFT KLASSIEKER

Een Belgisch huisgezin heeft gemiddeld 30 lichtpunten in huis waarvan slechts 0,5 spaarlampen in de fitting worden geschroefd. Voor de rest vind je er ook nog 20 gloeilampen, 3 spots en 2,6 halogeenlampen. Gelukkig blijft de TL-lamp, die nog steeds zuiniger is, het evenwel goed doen: per huisgezin vind je gemiddeld 3,6 TL-lampen. Een en ander betekent echter dat in het overgrote deel van de Belgische huiskamers nog steeds gewone gloeilampen hangen, terwijl het precies hier is dat de spaarlamp thuishoort. Philips is inzake verkoop van spaarlampen veruit marktleider maar staat daarbij helemaal niet zo sterk als in Nederland. Osram komt op de tweede plaats met een dubbel aandeel lampen als Sylvania.

Toch kan je er niet omheen dat het gebruik van spaarlampen hoedanook in de lift zit. Vorig jaar nog werden 30% meer spaarlampen verkocht als in '94. Twee derde ervan zijn ook de betere elektronische modellen. De verschillende merken experimenteren vandaag de dag ook volop met groottes en toepasbaarheid. De vroeger vrij rudimentaire en volumineuze spaarlamp heeft wellicht voorgoed afgedaan. Er worden ook verre gaande inspanningen gedaan om de konsument ervan te overtuigen te kiezen voor spaarlampen. Terecht trouwens, uit een Philips-enquête bleek bijvoorbeeld dat 9 van de 10 geïnterviewden tevreden was over het gebruik van spaarlampen. Philips stelt ook een handige folder ter beschikking waarin de verschillende soorten spaarlampen in uitneembare sjabloonvorm afgebeeld staan. Een uiterst praktische manier om effectief uit te testen of dat nieuwe kleine spaarlampje wel effectief in je lampekap past.

LIMBURG STELT VOORBEELD

In Limburg bleek tijdens enquêtes van de interkommunale Interelectra bovendien dat bij de groep klanten die steeds meewerken aan de gezamenlijke acties van Interelectra en Bond Beter Leefmilieu (BBL), de spaarlamp sterk aanwezig is. Uit een steekproef bij de 40.000 klanten die de energiemap besteld hadden (een map om facturen én evolutie van het verbruik én energie-adviezen in bij te houden) bleek dat 42% van die mensen die meededen aan de meet-actie effectief ook spaarlampen gekocht hadden. Van dat aantal had de helft 3 of 4 spaarlampen in het bezit. Tijdens de milieu-actie van BBL en Interelectra met kortingsbons van 210 frank per lamp, bijengeharkt door spaarlampenproducenten Philips, Osram en Sylvania, groot- en kleinhandel en Interelectra zelf, werden zo'n 16.000 lampen gekocht. Limburg lijkt daarmee koploper. Dat blijkt althans ook uit de bereidheid die er bij de respondenten bestaat om in de toekomst kapotte gloeilampen te vervangen door spaarlampen: bijna 7 op tien mensen wil overgaan tot de investering in een spaarlamp. Op naar een volgende spaarlampen-actie?

• Dirk Van Regenmortel

WELKE SPAARLAMP VOOR WELKE TOEPASSING?

Binnen de familie van spaarlampen, kan je 2 soorten onderscheiden. Je hebt enerzijds de traditionele lampen (SL*) die ontsteken zoals gewone TL-lampen. Anderzijds zijn er ook de elektronische lampen (PL*E) die onmiddellijk ontsteken zonder flikkeren. De SL-lampen zijn groter en zwaarder dan de PL*E-lampen, maar ze zijn ook een stuk goedkoper. De prijs van de SL-lamp ligt tussen 280 en 350 frank, terwijl deze van de PL*E-lamp varieert tussen 530 en 600 frank. De prijzen van de bolvormige spaarlampen ligt iets hoger. We zetten de diverse soorten Philips-spaarlampen even op een rijtje:

DE SL-LAMP BESTAAT IN 3 VORMEN:

• SL COMFORT

Met hun rond design zijn de spaarlampen SL Comfort uiterst geschikt voor toestellen waarin de lamp helemaal of gedeeltelijk zichtbaar is. Zij geven een comfortabel, zacht licht en worden aan een zeer voordelige prijs verkocht.

• SL PRISMATIC

Deze spaarlampen zijn bijzonder geschikt voor toestellen waarbij de lamp niet zichtbaar is.

• SL DECOR

Met hun comfortabel en zacht licht zijn de SL Decor-spaarlampen zeer decoratief in open toestellen die geen afschermkap hebben of zelfs gewoon op zich, zonder verlichtingstoestel.

NET ALS BIJ DE SL-LAMP, VIND JE IN DE WINKEL OOK 3 TYPES PL-LAMPEN:

• PL ELECTRONIC/C

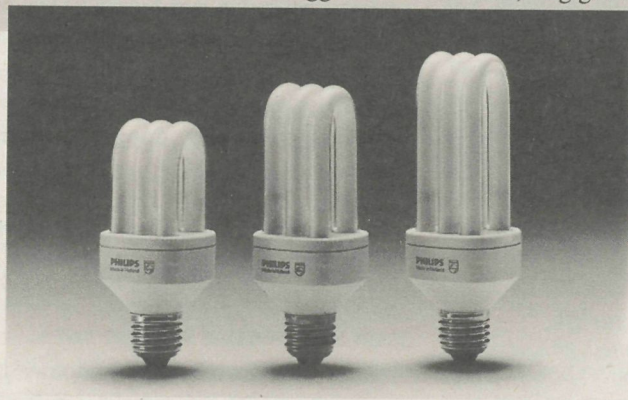
De kompakte en lichte spaarlampen PL E/C onderscheiden zich van de rest van het gamma door hun smalle vormgeving. Ze zijn dus uitermate geschikt voor toestellen die in de breedte weinig ruimte voor de lichtbron overlaten. De spaarlampen PL E/C hebben elektronische onderdelen die een snelle en knippervrije start geven. Bijgevolg zijn zij de aangewezen oplossing wanneer het licht relatief veel aan- en uitgezet wordt. De PL Electronic/C is eveneens beschikbaar met kleine lampvoet in 3 vermogens. Ze kan de kaars- en kogellampen vervangen in heel wat verlichtingstoestellen.

• PL ELECTRONIC/T

De PL Electronic/T zijn de kortste van alle spaarlampen, beschikbaar in de hoge wattages. Wegens hun zeer kompakte hoogte zijn er nu meer situaties waarin normale gloeilampen met hoger wattage vervangen kunnen worden.

• PL ELECTRONIC DECOR

Deze spaarlamp combineert de voordelen van de elektronica met het decoratieve element van de SL Decor-spaarlamp. Dit wil zeggen een snelle start, laag gewicht en een extra-grote hoeveelheid licht.

GEZOND WONEN

...door ecologisch te bouwen
met natuurlijke materialen
onder deskundig advies

Onbehandelde, niet-tropische houtsoorten
voor ruwbouw en afwerking, plankenvloeren
en parket, terrasplanken, tuinafsluitingen,...

terra-cotta tegels,
linoleum en
vast tapijt

acoustische en thermische isolatie
uit gerecycleerde papiervezel,
kurk en houtwol

minerale
bindmiddelen
en mortels

bouw- en
behangpapier

ecomat
ANTWERPEN CVBA

NATUURLIJKE BOUW-
EN WOONMATERIALEN

natuurlijke verven,
houtimpregneer-
middelen, harsoliën,
tegel- en vloerlijmen

20 jaar ervaring in
milieubewuste
systeembouw

Voor een uitgebreide documentatie, gratis en vrijblijvend, zend nu deze
antwoordbon aan **ecomat** ANTWERPEN CVBA

E. Vermeulenstraat 82, 2980 St Antonius - Zoersel of bel: 03-384 19 07 of fax 03-385 08 41

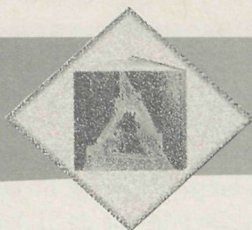
Naam :

Straat & nr :

Postcode & Gemeente :

MIL-9/96

NIEUWE BOEKEN

De buik vol van gif: tussentijdse evaluatie van het Meerjarenplan Gewasbescherming door samenwerkende milieu-organisaties,
Stichting Natuur en Milieu, Utrecht, 1996, 102 p., 25 gulden, bij MilieuBoek (zie kader).

Rapporten en handboeken over soorten pesticiden en de gevaren en alternatieven zijn er al voldoende. Dit rapport geeft echter voor diverse teelten aan in hoeverre de doelstellingen uit het Meerjarenplan Gewasbescherming bereikt zijn. Tien sectoren werden doorgelicht: waaronder maïs, aardbeien, aardappelen, bollen, suikerbieten, champignons, groenten en bloemen. Telkens gaan diverse auteurs na hoe het gesteld is met het verminderde gebruik, de emissies in het milieu, de afhankelijkheid van chemische bestrijdingsmiddelen en het gebruik van minder milieuschadelijke produkten.

O stroom! Poëzie en proza voor het vrijwaren van de ecologisch waardevolle IJzervallei,
werkgroep 'De vallei van Artul', Natuurreservaten vzw, Tel. 051/54.52.44, 1996, 120 p., 500 fr op rek.nr. 068-2012826-06 van De Blankaart, Woumen.

Natuurreservaten probeert met dit project kunst en natuur te verenigen in de IJzervallei rond de Blankaart. In 1992 werd het plan Otter voorgesteld dat concrete maatregelen voorstelde om de milieukwaliteit te verbeteren. Het ecologisch impulsgebied IJzer- en Handzamevallei kon al heel wat realiseren. Om de bekendheid bij het grote publiek te vergroten werd dit kunstenproject 'De vallei van Artul' op poten gezet. Het project omvat naast een kunstten-

toonstelling, happening en kunstveiling ook dit unieke boek.

EcoTeam werkboek Vlaanderen,
Global Action Plan-Vlaanderen, Ivo Aerts en Ingrid Pauwels, Leuven, Tel. 016/23.26.49, 1996, 154 p., ISBN 90-803098-1-8; ringmap.

Het systeem van de EcoTeams waarbij bewuste groepjes konsumenten samenkomen op geregelde tijdstippen om samen hun huishouden wat milieuvriendelijker in te richten, wordt stilaan bekend. Dit werkboek is de handleiding waarmee de EcoTeams in Vlaanderen hun doel trachten te bereiken: namelijk minder afval, energieverbruik, waterbesparing, milieuvriendelijk koopgedrag en dito vervoer.

Vanzelfsprekend fietsen,
Fietsersbond enfb, Woerden, Tel. 00.31.3480.23.119, 1995, 30 p., 4,50 gulden (+ 3 gulden verzendingskosten)
Nieuwe fietsbrochure van de Nederlandse Fietsersbond, over de pogingen van de enfb om het fietsbeleid bij te sturen. Op diverse vlakken is het fietsbeleid erop verbeterd. Zo heeft de brochure het o.a. over de verbeterde kwaliteit van de fiets, over de veiligheid van de fietser in het verkeer, over de kwaliteit van de fietsinfrastructuur, over de combinatie met het openbaar vervoer, over fietsdiefstal en de waarde van de fiets. Voor elk wat wils dus.

Het Meetjesland natuurlijk,
Natuur en Landschap Meetjesland vzw, Eeklo, 1995, 152 p., gebonden, 1450 fr (+150 fr verzendingskosten) op rek.nr. 890-1741291-75 van "Meetjesland Natuurlijk, Industrielaan 44, 9900 Eeklo"
Prachtig uitgegeven boek met kleurenfoto's over de natuurwaarden van het

Meetjesland. Zowel het Krekengebied in het noorden, als het uitgestrekte kompleks van het Drongengoed tot Burkel met een grote variatie aan bostypes, tot de waardevolle relikten Kraenepoel en het kasteelpark van Poeke in het zuiden passeren de revue. De trits van Meetjeslandse natuurgebieden en daarin gelegen reservaten krijgen in dit boek telkens een bondige beschrijving met een oproep tot blijvende bescherming.

Biociden: bestrijdingsmiddelen voor niet-landbouwkundig gebruik?,

K.VIV, Genootschap plantenproductie en ecosfeer, Antwerpen, tel. 03/216.09.96, 1996, 56 p., 250 fr.

Verslag van een studiedag die plaats vond op 20 maart jl. Terwijl het woord pesticiden meestal geassocieerd wordt met landbouwkundig gebruik, ging deze dag uitloeiend over het niet-landbouwkundig gebruik. Muskusratten en mollen, huiszwam en tapijtmot, malaria-muggen en wespen onder het dak, motten op kleren of algen op scheepsrompen, worden meestal bestreden met biociden. Het feit dat ze dicht in de menselijke omgeving toegepast worden, vraagt extra zorg voor gebruik en toepassingswijze. Alternatieve bestrijdingsmiddelen dringen zich dan ook op.

Onderzoek in leefmilieustrafzaken,
W. De Rycke (Gerechtelijke politie Aalst), Kluwer rechtswetenschappen België, Deurne, 1995, 3 delen 77, 219 en 157 p., ISBN 90-5583-025-9, 950 fr per deel.

Deel 1 over theoretische beschouwingen over milieurecht, milieubeleid, milieukriminaliteit en handhaving van de milieuwetgeving biedt een algemeen juridisch kader.

Deel 2 over het politieel onderzoek

DE MILIEUBIBLIOTEEK VAN BBL

De milieubibliotheek is open **elke maandag en dinsdag van 9 tot 12 en van 14 tot 17 uur**. Op woensdag enkel op afspraak. Je kan er meer dan 13.000 boeken en 300 tijdschriften inkijken, er wordt echter niets uitgeleend. Beperkte dokumentatieaanvragen, zoals kopieën van tijdschriftenartikels uit de Temalijst, worden opgestuurd tegen 5 frank per kopie.

De boeken en rapporten die hier worden voorgesteld, zijn gewoonlijk niet bij de Bond Beter Leefmilieu te verkrijgen. Ze zijn wel te bekijken in onze uitgebreide milieubibliotheek. Nagenoeg alle Nederlandse uitgaven kan je bestellen bij: MilieuBoek Postbus 18169 • NL-1001 ZB Amsterdam • 020/624.49.89. • MilieuBoek heeft een Belgisch rekeningnummer.

Je kan steeds publikatielijsten van bepaalde thema's aanvragen (100 frank per thema en 10 frank per blad).

geeft een nauwgezet overzicht van wat de politiemilieutaak allemaal kan inhouden. Kompleet met aanwijzingen voor monsterneming, opmaken processen-verbaal en check-lists.

Deel 3 over wetgeving biedt dan weer heel wat theoretische achtergrond van de wetgeving op hinderlijke inrichtingen, geluidshinder, oppervlaktewateren, lucht- en afvalwetgeving.

Milieuzorg: handboek voor de recreatiesector,

Stichting Recreatie, Den Haag,
Tel. 00.31.70.3500111, 1995, ringmap;
99,95 gulden (voor niet-leden).

In dit handboek wordt stap voor stap uitgelegd hoe je als exploitant van een golfbaan, een jachthaven of een kampeerterrein milieuvriendelijker tewerk kan gaan. Dit handboek bevat zowel suggesties voor milieumaatregelen als suggesties bij het opzetten van een bedrijfsintern milieuzorgsysteem. Kompleet met controlelijsten voor doorlichting van bouw en aanleg, groenbeheer, afvalverwijdering, inkoop e.a. Zonder meer een schat aan informatie.

De valkuilen van het bestrijdings-middelenbeleid,

Vereniging voor exploitanten van waterleiding-bedrijven in Nederland Vewin, Rijswijk,
Tel. 00.31.70.395.35.35, 1996, 56 p., 15 gulden.

De waterleidingexploitanten in Nederland pleiten in deze brochure gezamenlijk voor een aanpak aan de bron om aan de normen voor drinkwater te kunnen voldoen. Meer en meer bronnen voor drinkwater zijn immers verontreinigd met bestrijdingsmiddelen zodat een doorgedreven zuivering de kosten omhoog jaagt. Hun eisen zijn aanscherping van het toelatingsbeleid, bijstelling van het Meerjarenplan Gewasbescherming, introductie van financiële prikkels en grootschalige voorlichting aan landbouwers over alternatieve gewasbescherming.

Energy demand, life style changes and technology development, redactie J.J.C. Bruggink,

Energieonderzoek Centrum Nederland ECN, Petten, Tel. 00.31.2.246.49.49, 1995, 89 p., 35 gulden.

In dit rapport een poging om de complexe relaties tussen het energieverbruik, levensstijl en technologische ontwikkelingen te analyseren. Belangrijk is de opname van vergelijkingen tussen diverse landen om de gelijkenissen en verschillen omtrent energie in de huishoudens in kaart te brengen. Zo bevat het rapport informatie over levensstijlen en

energieverbruik in Brazilië, India, Verenigde Staten en Nederland.

Ozon, eerst denken dan doen,

S. Proost e.a., Centrum voor Economische Studiën, KU Leuven, Tel. 016/32.67.25, 1995, 37 p. 100 fr.

Over ozon is het laatste woord nog niet gezegd. De auteurs stellen dat de kennis van de oorzaken en van de schadelijke gevolgen op zich onvoldoende is om beleidsmaatregelen voor te stellen. Eerst moet bepaald worden hoever men wil gaan in het terugdringen van de ozonconcentraties en dus de kosten en de baten tegenover mekaar opwegen. De auteurs willen slechts beleidsmaatregelen nemen als men weet welke primaire pollutanten moeten verminderd worden én er sprake is van een Europees gecoördineerde actie.

Milieu-overleg in en rond bedrijven: informatiedossier,

Lieve Goorden en Pat Bruggeman, Stichting Technologie Vlaanderen, Brussel,
Tel. 02/217.07.45, 1995, 120 p., 250 fr.

Een boeiend rapport over milieu-aandachtspunten in het bedrijfsbeleid met bespreking van interne en externe milieukommunikatie. Gaat uitgebreid in op diverse strategiemogelijkheden voor bedrijven om om te gaan met het milieu. De visie van vakbonden en bedrijfsmanagement over interne milieukommunikatie en spanningen op extern niveau tussen bewoners, werknemers en bedrijfsleiding komen aan bod.

Met vlag en spandoek: over hedendaagse actiegroepen,

Marc Hooghe, Scoop, Groot-Bijgaarden,
Tel. 02/467.24.95., 1996, 168 p., 595 fr., ook in de boekhandel.

Dit boek spitst zich toe op het actiege-

richte deel van de milieubeweging en mensenrechtenorganisaties. Organisaties zoals Greenpeace, Gaia en Amnesty International zijn groepen die zich concentreert op enkele thema's richten en sterk gericht zijn op het halen van de media. Ze overstijgen vaak de nationale grenzen en eisen geen langdurig engagement van hun leden. Eerder leven ze van het ene mobilisatiemoment naar het andere. Een analyse door journalist Marc Hooghe.

Werkgids natuurtechniek: uitvoering van grondwerk,

CUR en IKC Natuurbeheer, Wageningen,
Tel. 00.31.317.47.48.01, 1996, 49 p.,
ISBN 90-376-0052-2, 30 gulden, boekhandel,
ook video over dit onderwerp verkrijgbaar.

De term natuurontwikkeling is voldoende ingeburgerd. Soms betekent natuurontwikkeling dat op vroegere landbouwgrond weer natuur kan ontwikkeld worden. De vruchtbare bovenlaag wordt weggegraven en vlakgemaakte delen krijgen weer reliëf. Natuurtechnisch werken is iets heel anders dan cultuurtechnisch werken. Slechts weinig aannemers en machinebedieners zijn hiermee vertrouwd. Deze gids doet een boekje voor u open. Ook interessant voor lokale milieugroepen.

• Martine Langen

• Aanwinstenlijst van de milieubiblioteek •

De stapel boeken en andere literatuur die maandelijks de biblioteek van de Bond Beter Leefmilieu bereiken, blijft onophoudelijk groeien. Om de rubriek **Boek en Milieu** overzichtelijk te houden bespreken we voortaan slechts een **selectie**.

Een **volledig overzicht** van nieuw materiaal vind je voortaan in de **Aanwinstenlijst**, een tweemaandelijks publiekatie van het documentatiecentrum van de Bond Beter Leefmilieu, Indocel vzw.

Je kan je eenvoudig telefonisch of via onderstaande bon abonneren. Ons telefoonnummer is 02/539.22.17. En dit ons adres: BBL, Indocel vzw, Overwinningstraat 26 bus 11, 1060 Brussel.

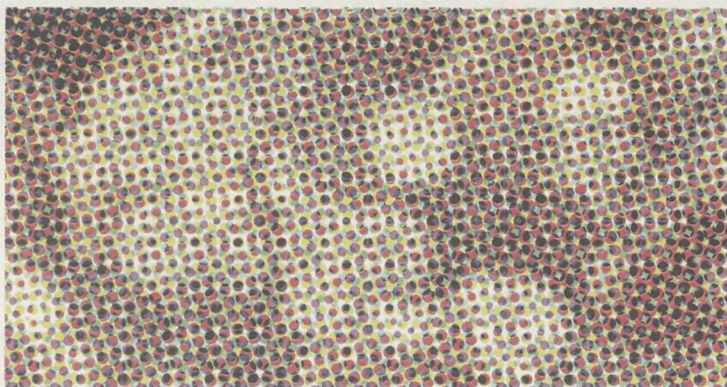
- ☐ Ik wens een abonnement op de Aanwinstenlijst en stort 600 frank (lidverenigingen betalen slechts 400 frank) op rekeningnummer 001-1475409-18 van BBL, Overwinningstraat 26, 1060 Brussel.
- ☐ Ik wens eerst een proefnummer te ontvangen van de Aanwinstenlijst

Naam :

Straat & nr.:

Postnr. & Gemeente :

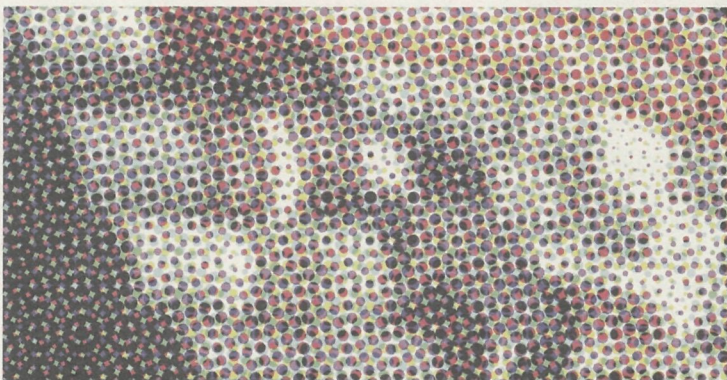

IFEST

INTERNATIONAL TRADE FAIR FOR
ENVIRONMENTAL & SAFETY TECHNOLOGIES

IFEST '96 : Een klare kijk op milieu- technologie

Als het om milieuproblemen gaat, is niemand geneigd om meteen aan het eigen bedrijf te denken. De milieuvergunningen, de milieuheffingen en de afvalproblematiek zijn voor vele bedrijven nochtans aan de dagorde. Meer nog, voor vele bedrijven kan het zelfs een kwestie van overleven betekenen.

Het wordt echter met de dag moeilijker om een duidelijk inzicht te krijgen in de oorzaken, de gevolgen en de oplossingen. IFEST biedt u hiervoor die klare kijk op de oplossingen die de sector u te bieden heeft. Op een duidelijke en overzichtelijke wijze. Voor specialisten en niet-specialisten.

Vul onderstaande bon in voor meer informatie over IFEST en een reductiekaart.

internationale vakbeurs voor milieutechnologie & arbeidsveiligheid

0800 - 97777
GRATIS

22-25/10/96
10.00 - 18.00

Flanders Expo NV - Maaltekouter 1, B 9051 Gent - Fax +32(0)9 241 94 95

Naam :																			MR		
Firma :											Titel :										
Straat :																			Nr :		
Stad :											Postcode :							Land :			

NIEUW

PROCTER & GAMBLE

brengt

ARIEL

Dash

futur

Deze kwaliteitsproducten voor de toekomst zijn ontwikkeld om nog beter aan de behoeften van de verbruiker te beantwoorden en met zorg voor het milieu.

Door gebruik te maken van technologisch speciaal ontwikkelde processen en grondstoffen, is er 25% bespaard op de ingrediënten, 30% op de verpakkingsmaterialen en wordt er aanzienlijk minder energie verbruikt in vergelijking met gewone producten.

Duidelijke gebruiksinstructies met aangepaste doseersystemen helpen overdoseringen te vermijden.

Dit is een concreet voorbeeld van de milieubeleidslijnen die Procter & Gamble volgt bij elke productvernieuwing.

**Dit milieubeleid geldt voor alle producten
van Procter & Gamble :**

**o.a. Ariel • Dash • Dreft • Lenor • Vizir • Mr. Proper
Viakal • Pampers • Always • Demak'Up • Tempo
Pantene • Vicks • Pétrole Hahn • Oil of Olaz
Head & Shoulders • Camay**

Philips Spaarlampen.
Zo valt u nergens meer over
als u 's nachts thuiskomt.
Ook niet over uw elektriciteitsrekening.

Let's make things better.

Mijnheer en Mevrouw Collier gaan graag een avondje uit. Maar Mevrouw Collier haat het om 's nachts terug te keren naar een huis waar het pikkedonker is. Terwijl Mijnheer Collier vooral van de elektriciteitsrekening de kriebels krijgt. Tot op de dag dat zij de Philips Spaarlampen ontdekten. Die fameuze lampen die 10 keer langer meegaan en 5 keer minder energie verbruiken dan gewone lampen. Geen wonder dat Mijnheer en Mevrouw Collier nooit meer voor middernacht naar huis gaan.

PHILIPS

Het ASLK agentschap netwerk zet
het ecologische (ver)bouwen
in het zonnetje

Waarom ecologisch?

Ecologisch bouwen en wonen helpt de aarde als levend ecosysteem te beschermen.

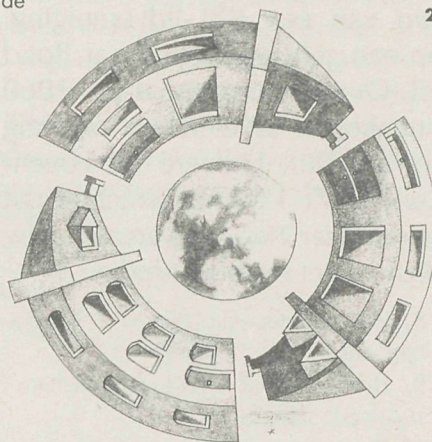
Waarom Network?

Ecologisch bouwen en wonen sluit perfect aan bij de doelstellingen en principes van Network Vlaanderen VZW en haar bankagentschap. Eerlijke voeding, 'propere' kleren, ecologisch verantwoord energie-verbruik, mens- en milieuvriendelijk bouwen, ... Het zijn logische stappen naar een andere samenleving.

Daarom wil het ASLK-agentschap Network in de eerste plaats informatie bieden over dit onderwerp; daarnaast kan het een extra inspanning leveren voor de financiering van ecologische woningen.

Een cursus!

In een cursus (*) verneemt u er alles over. U leert een energiezuinige en ecologische zonnwoning stap voor stap opbouwen.

1. Energiezuinig ontwerpen en gezond bouwen
 2. Isolatie
 3. Passieve zonne-energie
 4. Actieve zonne-energie en energiebesparing
 5. Ventilatie
 6. Hypotheekleningen en comfortleningen
- (*) In samenwerking met Dialoog vzw (lessen 1-5) en ASLK (les 6)

Ja, ik wil meer weten over ecologisch bouwen en wonen.

- ☐ Ik wil de cursus volgen, stuur me de nodige documenten
- ☐ Ik wil meer informatie
- ☐ Wat biedt het ASLK-agentschap Network nog meer?

Naam.....

Voornaam.....

Geboortedatum.....

Adres.....

Postnummer.....Gemeente.....

Telefoon.....

Stuur dit strookje terug naar ASLK-agentschap Network,
 Vooruitgangstraat 333/9, 1030 Brussel
 of fax het naar het nummer 02/201 06 02

STAAT UW VUILNISZAK AL OP DIEET?

De afvalberg groeit nog steeds. Maar samen kunnen wij daar iets aan doen. Kiest u voor duurzame en afvalarme aankopen, dan voorkomt u al véél afval. Verder halveert u de inhoud van uw vuilniszak door te sorteren en recycle-

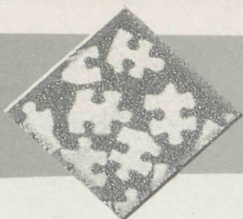
clage te stimuleren. Groente-, Fruit- en Tuinafval wordt compost. Papier, glas, blik en zelfs een deel van het klein gevaarlijk afval worden gerecycleerd voor een tweede leven. Met uw verkoopbare kleding, speelgoed, boeken en buikbaar grof vuil (meubels, radio's, t.v.'s...) kunt u terecht bij de kringloopcentra. Zo verkleinen wij samen de afvalberg.

De OVAM stimuleert projecten, geeft informatie, stippelt mee het beleid uit... kortom, helpt u op weg naar een afvalarme, leefbare planeet.

SAMEN ZETTEN WIJ UW VUILNISZAK OP DIEET!

OPENBARE AFVALSTOFFENMAATSCHAPPIJ VOOR HET VLAAMSE GEWEST
 KAN. DE DECKERSTRAAT 22-26 · 2800 MECHELEN
 TEL. 015/20.83.20 · FAX 015/20 32 75

PUZZELEN

De herfst is in het land... Zet je met je Milieurama dan ook ergens knusjes in een hoek en probeer alvast eens deze Milieurama-puzzel korrekt in te vullen. Wanneer je het kruiswoordraadsel korrekt hebt ingevuld, dan kan je zoals steeds met de onderstaande cijfer-letter-kombinatie op zoek naar de naam van een BBL-lidvereniging. Gevonden? Stuur jouw antwoord op een gele briefkaart naar Bond Beter Leefmilieu, Milieurama-puzzel, Overwinningstraat 26, 1060 Brussel. Met wat geluk krijg je binnenkort misschien een prachtig BBL-boekenpakket toegestuurd. Net als Dirk Hillaere uit Loven-degem en Mieke Schelstraete uit Kuurne. Ze kwamen erachter dat we in het vorig nummer op zoek gingen naar Natuurreservaten vzw en krijgen binnenkort een BBL-boekenpakket thuisbezorgd.

HORIZONTAAL

1. Tropische houtsoort ; Kostjuffrouw
2. Spaanse uitroep ; Noorse god ; Eveneens
3. Kwaliteitsaanduiding voor wijn (afk) ; Vrouwenbeweging ; Chroom
4. Verpakkingsmiddel ; Bovenbeen ; Loofboom ; Slaapplaats
5. Plaats ; Schoenvorm ; Loofboom
6. IJzerhoudende grond ; Deel van de mond ; Sprekende vogel
7. Ik (Latijn) ; Grote Bijl ; Vlaktemaat ; Voormalige USSR
8. Smalle doorgang ; Reusachtig
9. Zwemvogel ; Autokenteken van Ierland ; Biljartstok ; Bloeiwijze
10. Nachtroofvogel ; Papegaai ; Roem
11. Het binnenste van iets ; Koper ; Geluid van een muis
12. Zwaardwalvis ; Muzieknoet ; Rivier in Siberië ; Loot
13. Voegwoord ; Loofboom ; Vogel-produkt
14. Bejaard ; Zwitsers kanton ; Kostuum
15. Vetplant ; Vuurwapen

VERTIKAAL

1. Zuidamerikaanse rivier ; Overeenkomst
2. Arbeidsovereenkomst (afk) ; Brillantine ; Grond bij een boerderij
3. Op deze wijze ; Wegwerpdop ; In orde
4. Sprookjesfiguur ; Lidwoord ; Binnen ; Zandachtig
5. Smart ; Houten klepper ; Uitgestorven vogel
6. Afstandsmaat ; Rolsteen ; Wijfjeswalvis
7. Streling ; Loofboom ; Watervogel ; Plotselinge haal

8. Het inkorten van takken ; Navigatiemiddel
9. Houtige plant ; Tuingereedschap ; Vaatwerk ; Beteuterd
10. Tennisterm ; Klein hert ; Gesloten
11. Af en toe ; Besef ; Billen
12. Amerikaans auteur ; Persoonlijk voornaamwoord ; Boven ; Huisdier
13. Persoonlijk voornaamwoord ; Levensbeschrijving ; Boksterm (afk)
14. Deel van een bijenraat ; Grootmoeder ; Een zekere
15. Brandstof ; Kruipend dier

Met behulp van de hieronder gegeven letters kan je de naam vinden van een lidorganisatie van de Bond Beter Leefmilieu:

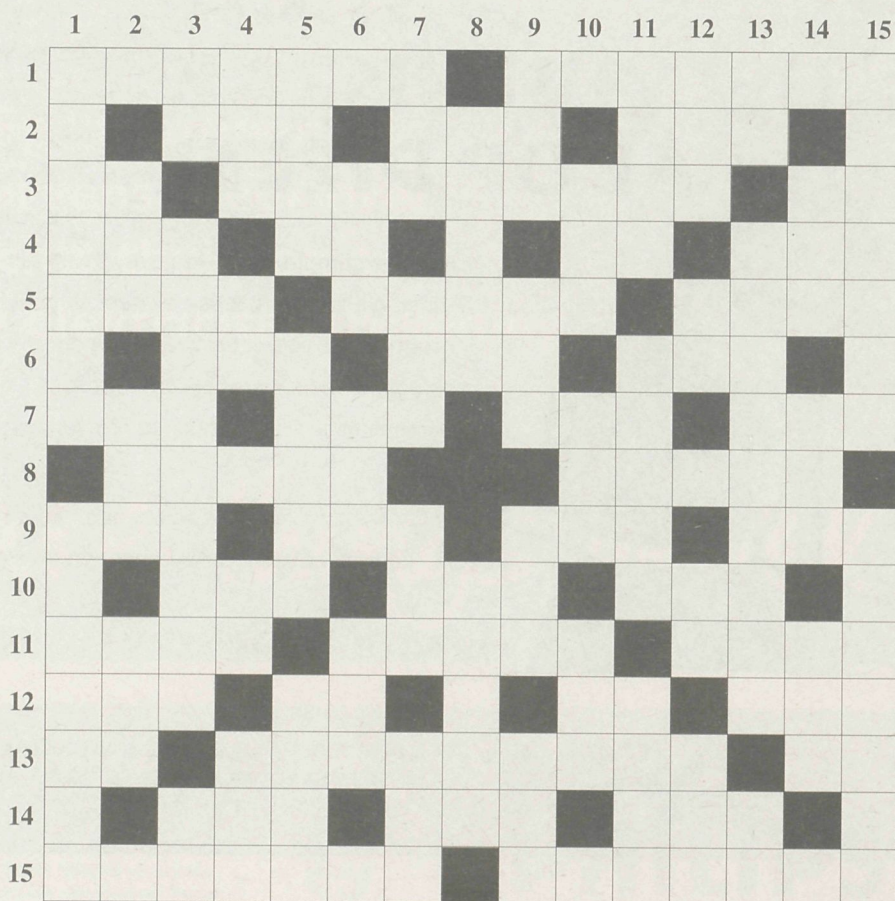
O2/ C15 / F11 / A4 / M15 / L5 / C5 / H3 / M4 / K13 / K7 / E13 / E8 / N7

Oplossing van Milieurama 1996/6:

Horizontaal: A. mammoet-belofte ; B. iep-eet-ion ; C. ra-regenworm-hi ; D. aar-na-re-les ; E. blad-lorre-zeis ; F. mep-oma-koe ; G. elp-lak-per-une ; H. oscar-tarwe ; I. esp-aks-dam-eeb ; J. oog-ido-por ; K. mees-skunk-bits ; L. eed-va-ok-kol ; M. rn-beplanten-ei ; N. mee-ase-eeen ; O. neusrot-parkiet.

Vertikaal: 1. maraboe-emmeren ; 2. aal-los-eeen ; 3. mi-rampspoed-mu ; 4. mer-de-os-bes ; 5. open-plaag-veer ; 6. gal-ark-sap ; 7. tee-ook-sik-lat ; 8. enorm-duras ; 9. btw-rap-don-nep ; 10. ore-eta-kot ; 11. lire-kramp-keer ; 12. oom-zo-ob-nek ; 13. fn-leeuwerik-ni ; 14. hei-nee-toe ; 15. emissie-beslist.

We gingen op zoek naar Natuurreservaten vzw.

LES-DAGEN VERKEER EN WOONOMGEVING

Op 8 november 1996 gaat in Antwerpen voor de elfde maal de cursus 'Verkeer en Woonomgeving' van start. Deze cursus richt zich naar mensen die beroepshalve of uit pure interesse met de lokale verkeersproblemen geconfronteerd worden. Doelstelling is snel en efficiënt inzichten uit de verkeerskunde en ruimtelijke ordening te verwerven. Gemeenten zullen in de toekomst immers meer en meer taken op dit vlak toegeschoven krijgen, maar beschikken nog niet over de nodige inzichten of geschoolde arbeidskrachten. Nochtans leggen zowel de Vlaamse als de federale regering een grotere verantwoordelijkheid bij de gemeenten om de verkeersproblemen drastisch aan te pakken.

Inlichtingen:

"Bijscholing Verkeerskunde", p/a Opleiding Stedebouwkunde en Ruimtelijke Planning, Mutsaertstraat 31, 2000 Antwerpen, Tel. en Fax. 03/233.92.59.

MILIEU OP SCHOOL

De campagne 'Milieu op school' is een jaarlijks weerkerende actie sinds Zweedse jongeren in 1990 in hun schoolomgeving op zoek gingen naar milieu-misdrijven. Zes jaar later nemen ongeveer 250.000 scholieren uit 17 landen deel aan de actie. In Vlaanderen coördineert Natuur 2000 twee aktiedagen op 7 en 8 oktober. Geïnteresseerde schooldirecties en leerkrachten die zelf nog iets willen organiseren kunnen bij Natuur 2000 een projectmap met 4 uitgewerkte dossiers aanvragen. De thema's zijn Waste Monster

(maak zelf met verpakkingen een afvalmonster), Milieu-audit (vragenlijst en debat over hoe milieuvriendelijk je school is), Electric Future (energie besparen op school), Korstmossen als bio-indicatoren (methode om de luchtkwaliteit in de omgeving na te gaan). Op 7 en 8 oktober zullen afgevaardigde leerlingen uit de 17 landen in Brussel de verzamelde informatie bekendmaken en overhandigen aan de bevoegde Europese bewindslui.

Inlichtingen:

Herman Gertner, Natuur 2000, Bervoetstraat 33, Antwerpen, Tel. 03/231.26.04., Fax. 03/233.64.99.

PLANT EEN EIK

Deze herfst wordt reeds voor de vierde maal het Eikenproject georganiseerd. De Vlaamse Bosbouwvereniging en Pro Silva Vlaanderen willen zo de kennis en het gebruik van inheemse boomsoorten bevorderen. Gevolg hiervan is dat de natuurwaarde in de Vlaamse bossen en in houtkanten aanzienlijk wordt verhoogd. Deelnemers kunnen 100 boompjes, of 4 pakketjes van 25 bomen, uitkiezen uit verschillende boomsoorten: zomereik, boskers, gewone es, winterlinde en zwarte els. Het gekochte plantsoen kan gebruikt worden voor een stukje bos, een houtkant, herbebossing of onderbeplanting. Alle deelnemers krijgen bovendien gedurende een jaar de tijdschriften van de Vlaamse Bosbouwvereniging en Pro Silva gratis aangeboden, plus een exemplaar van de Europese vogelkers, uitgekozen tot boom van het jaar.

Inlichtingen:

Edukatief Bosbouwcentrum Groenendaal, Duoïslaan 2, 1560 Hoeilaart, Tel. 02/657.93.64.

STUDIEDAG "KMO'S IN ZICHT"

Gedurende twee jaar voerde het Instituut voor Milieukunde en het departement Politieke en Sociale Wetenschappen van de UIA onderzoek naar de "Integratie van (semi-)Industriële KMO's in stadsgebied: maximale hinder en tolerantiegraden". Meer specifiek richtte de studie zich op garagebedrijven, schrijnwerkerijen en drukkerijen uit de regio's Antwerpen en Gent. De resultaten van dit onderzoek werden samengevat in het rapport "VLIM-BO5", de voorstelling ervan gaat gepaard met een studienamiddag op 26 september. Naast de resultaten van het rapport worden recente bedrijfsgerichte milieu-initiatieven voorgesteld, gevolgd door een paneldiskussie met een 6-tal deelnemers uit diverse doelgroepen (waaronder de Stedebouw-wacht).

Inlichtingen:

Sekretariaat PSW, M. Tuecq, Tel. 03/820.28.71.

EERSTE VLAAMSE DAG VAN HET INDUSTRIEEL ERFGOED

Op zondag 27 oktober organiseert de Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie (VVIA) in heel Vlaanderen bezoeken aan werksites uit een ver of minder ver verleden. Steen- en pannembakkerijen, oude bedrijven uit de vlasnijverheid, molens en maalderijen, brouwerijen en jeneverstokerijen, elektrische centrales en steenkoolnijverheid en de transportsector met enkele stoommachines staan centraal tijdens deze eerste Vlaamse dag van het industrieel erfgoed.

Inlichtingen:

VVIA, Postbus 30, Gent 12, 9000 Gent, Fax: 056/35.91.02.

MILIEURAMA
16DE JAARGANG • MAANDBLAD VAN DE
BOND BETER LEEFMILIEU

REDAKTIE EN ADMINISTRATIE

Bond Beter Leefmilieu, Overwinningstraat 26,
B-1060 Brussel, Tel. 02/539.22.17., Fax.
02/539.09.21.

ABONNEMENTEN

70 Bf (los nummer), 650 Bf (jaarabonnement),
800 Bf (buitenland), 1300 Bf (steunabonne-
ment) op rekeningnummer 001-1475409-18
van de Bond Beter Leefmilieu vzw.
Lidverenigingen van BBL kunnen hun leden een
voordelig kombi-abonnement aanbieden.

HOOFDREDAKTEUR EN VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Lieve Grauls, Overwinningstraat 26, B-1060
Brussel

EINDREDAKTEUR

Piet Decoster

WERKTEN MEE AAN DIT NUMMER:

Pascal Bungeniers, Stefaan Claeys,
Rik De Baere, Piet Decoster, Marion Géron,
Lieve Grauls, Erik Grietens, Danny Jacobs,
Martine Langen,
Bea Lootens, Bart Martens, Dirk Serneels,
Sandra Van Aerschoot, Jan Van Herk,
Mauricette Van Houdt, Dirk Van Regenmortel,
Karla Schoeters

FOTO'S

Frans Geys, Gert Jochems

DIA VOORKAFT

Luc Verhaegen

ILLUSTRATIES

Hilaire

VORMGEVING

KODE • Koen Théré

PRE PRESS

Fotografure FM

DRUK

Pandava Ekeren

COPYRIGHT

Overname van artikels wordt aanbevolen,
mits bronvermelding.

Adverteerders zijn verantwoordelijk voor de
inhoud van de opgenomen advertentie.

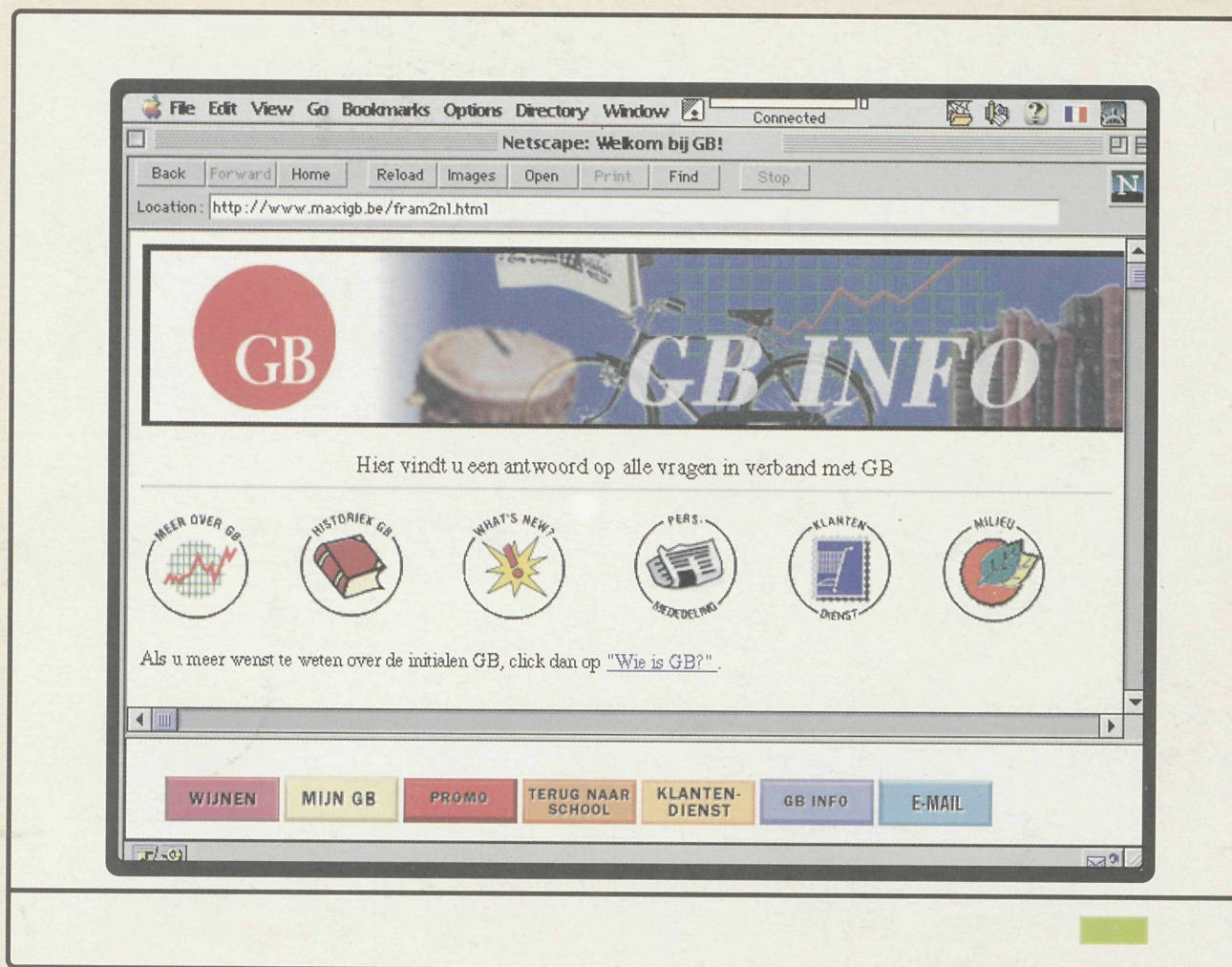

Milieu-rama wordt gedrukt op niet-gebleekt kringlooppapier, de kaft is niet chloorgebleekt en de inkt is op vegetale basis.

GB ACTIEF OP INTERNET

Sinds maart 1995, is GB aanwezig op Living Tomorrow, een experimenteel concept van constructietechnieken en toepassingen in het leven van een *ecologische* toekomst.

Deze ervaring heeft GB in staat gesteld de integratie van de behoeften van de klant te verenigen met de mogelijkheden van de interactieve informatie- en communicatietoepassingen.

Sinds 30 april '96 is GB dan ook actief op Internet.

Het adres dat toegang geeft tot de GB site is <http://www.maxigb.be>

Met deze aanwezigheid streeft GB verschillende doelstellingen na :

- op een doeltreffende en interactieve manier aan de nieuwe behoeften van de klant beantwoorden inzake informatie en advies,
- vergemakkelijken van de aankoop, door de voorstelling van producten beschikbaar in Maxi en Super GB,
- de toekomst voorbereiden door de ontwikkeling van nieuwe distributiecircuit,
- in contact treden met de circa 200.000 huidige gebruikers van Internet,
- de gelegenheid geven aan de geïnteresseerden, een surfend kijkje te nemen binnen de *Milieupolitiek* van GB.

Hier wordt onder meer uitgelegd waarom GB zich betrokken voelt bij het leefmilieu en wat hun doelstellingen zijn. Ook kan je er ontdekken welke middelen worden aangewend om een afdopend preventiebeleid te voeren m.b.t. de verpakkingen en hoe ze hun afval sorteren met het oog op recyclage.

De gebruikers van de GB site worden uitgenodigd om hun E-mail adres te geven.

Specifieke informatie m.b.t. milieupolitiek, wijnassortiment, promoties, consumentenservice, ... van GB, kan naar believen worden geconsulteerd.

